

พัฒนาการระยะที่สอง : สังคมศาสตร์ท้าทาย

1. ฝรั่งเศส : วารสาร *Annales*
2. ทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์และประวัติศาสตร์สังคม
“สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์” ในสหพันธ์
สาธารณรัฐเยอรมนี
3. วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ของคาร์ล มาร์กซ์
จากวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ไปสู่มานุษยวิทยาวิจารณ์

1. ฝรั่งเศส : วารสาร Annales

สำนักนักรัฐศาสตร์ฝรั่งเศส Annales มีศูนย์กลางคือ วารสาร Annales ฐานะของสำนักนี้มีคุณลักษณะพิเศษเฉพาะในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของศตวรรษที่ 20 ในด้านหนึ่ง ผู้เขียนบทความก็เหมือนกับนักประวัติศาสตร์ผู้เริ่มต้นด้วยสังคมศาสตร์ โดยมีความเชื่อมั่นว่าเป็นไปได้ที่ประวัติศาสตร์จะใช้แนวทางสู่การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ แต่ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขาที่รู้สึกรู้ตัวว่า แนวทางสู่การศึกษานั้นมีข้อจำกัด ในระยะเวลายาวนานกว่า 80 ปีมาแล้ว พวกเขาได้เปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องประวัติศาสตร์คืออะไร ประกอบด้วยอะไรและใครสร้างประวัติศาสตร์ พวกเขาได้เสนอความคิดเห็นเรื่องกาลเวลาของประวัติศาสตร์ เป็นความคิดเห็นที่แตกต่างมากจากความคิดเห็นเดิมของบรรดานักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ในศตวรรษที่ 19 และที่ 20 อันที่จริงแล้ว บรรดานักประวัติศาสตร์ทั้งหมด จากรันเคอไปถึงมาร์กซ์และเวเบอร์ และต่อมาบรรดานักประวัติศาสตร์อเมริกาผู้เริ่มต้นด้วยสังคมศาสตร์ ล้วนเคยเห็นมาแล้วว่า ประวัติศาสตร์เป็นความเคลื่อนไหวข้ามมิติหนึ่งแห่งกาลเวลาจากอดีตสู่นาคต บรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก Annales ได้ปรับแต่งความคิดเห็นนั้นอย่างถอนรากถอนโคน โดยย้ำว่ากาลเวลามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน (Relativity) และกาลเวลาย่อมซ้อนกันมากมายหลายชั้น

บรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก Annales ได้ขึ้นกรานว่า พวกเขามีได้เป็นผู้แทน “สำนักศึกษา สำนักความคิด” (“school”) แม้พวกเขามักถูกนับว่าเป็นผู้แทนเช่นนั้น พวกเขาขึ้นกรานว่าพวกเขาเป็นจิตหรือวิญญาณ มีความโดดเด่นจากการที่พวกเขามีความเปิดเผยเปิดกว้างสู่วิธีการใหม่และแนวทางการศึกษาใหม่สำหรับการวิจัยประวัติศาสตร์ พวกเขาถูกแล้วเป็นส่วนมากที่คิดเช่นนั้น สิ่งตีพิมพ์ของสมาชิกในวงการสะท้อนความสนใจและแนวทางการศึกษาที่แตกต่างกันมาก พวกเขามีได้กำหนดตั้งทฤษฎีหรือปรัชญาประวัติศาสตร์อย่างเด่นชัด อันที่จริงแล้ว การวิจัยมักมาก่อนการสะท้อนทฤษฎี อย่างไรก็ตาม งานเขียนประวัติศาสตร์ของพวกเขาสะท้อนข้อสมมุติล่วงหน้าที่มีลักษณะเป็นทฤษฎี

แม้พวกเขาจะประท้วงว่า พวกเขามิได้เป็นนักประวัติศาสตร์ของสำนักใด วารสาร *Annales* ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงที่สุด ก็มีพื้นฐานมั่นคงเป็นสถาบันและแม้จะมีความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญลึกซึ้งตามกาลเวลา พวกเขาก็ใช้ภาษาและความคิดหลักอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่งานเขียนของบรรดานักเขียนผู้ก่อตั้งวารสารคือ ลือเซียง แพว์ร์ (Lucien Febvre) และมาร์ค บล็อก (Marc Bloch) ตั้งแต่ ค.ศ. 1900 มีการถกเถียงกันเรื่องวิธีการเริ่มต้นขึ้นในวารสารขององรี เบร์ (Henri Berr) คือ *Revue de synthèse historique* ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมัยก่อนประวัติศาสตร์วารสาร *Annales* หนังสือของลือเซียง แพว์ร์ เกี่ยวกับดินแดนฟรอนซ์-กงเต (Franche-comté) ได้ให้สัญญาณการเลี้ยวสู่ประเภทใหม่ของวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ องค์ประกอบทั้งปวงของประเภทใหม่ของวิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์มีอาทิ รัฐ เศรษฐกิจ ศาสนา กฎหมาย วรรณคดี และศิลปะ ล้วนสูญเสียความเป็นอิสระ ความเป็นไทแก่ตัว (Autonomy) และถูกรวมประมวลร้อยรัดเข้าเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมไม่ถูกนับเนื่องว่าเป็นแควดวงภูมิปัญญา และสุนทรียศาสตร์ที่พิเศษแหงนห่างยิ่งของกลุ่มบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ เฉพาะ (An elite) อีกต่อไป วัฒนธรรมถูกพิจารณาว่าเป็นวิถีทาง (the way) ประชากรได้รับประสบการณ์ในวัฒนธรรม และดำรงชีวิตอยู่ในวัฒนธรรม

ลือเซียง แพว์ร์ และมาร์ค บล็อก ผู้ศึกษาในนครไลป์ซิก (Leipzig) และเบอร์ลิน ระหว่าง ค.ศ. 1908-0909 ทั้งสองได้ติดตามผลงานประวัติศาสตร์สังคมและเศรษฐกิจในเยอรมนีอย่างใกล้ชิด หนังสือแพว์ร์เรื่องฟรอนซ์-กงเต ปรากฏคู่ขนานกันไปกับหนังสือของลัมเพรชท์ (Lamprecht) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสมัยแรกเริ่มของแองโม่แซล (Moselle) ในยุคกลาง แม้สองเล่มนั้นน่าจะไม่มีอิทธิพลต่อกันโดยตรง ขณะที่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมในเยอรมนีมุ่งหมายศึกษาการบริหารราชการแผ่นดินและรัฐธรรมนูญ ลัมเพรชท์และแพว์ร์สนใจความผูกพันใกล้ชิดระหว่างโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองกับแบบอย่างของความคิดและพฤติกรรมในภูมิภาคที่มีภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมเฉพาะ ความสนใจของแพว์ร์สะท้อนว่า การฝึกอบรมของเขาแตกต่างจากการฝึกอบรมที่บรรดานักประวัติศาสตร์เยอรมันส่วนใหญ่ได้รับ ในเยอรมนีระหว่าง ค.ศ. 1850-1900 นักประวัติศาสตร์ 87 คนจาก 141 คน ประจำมหาวิทยาลัย ได้ศึกษาภาษา (Philology) เป็นวิชาโท และ 72 คนเชี่ยวชาญภาษาศาสตร์ของภาษาคลาสสิก (กรีก-โรมัน) อีก 23 คนศึกษาเทววิทยาหรือปรัชญา มีเพียง 10

คนศึกษาเศรษฐศาสตร์ และ 12 คน ศึกษาภูมิศาสตร์ ในทางตรงกันข้าม ในฝรั่งเศส ภูมิศาสตร์ เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในการสอบเลื่อนตำแหน่งตามเกณฑ์กำหนดของมหาวิทยาลัย ยิ่งกว่านั้น เมื่อภูมิศาสตร์ได้ทะยานขึ้นเป็นวิชาการในฝรั่งเศสเมื่อปลายศตวรรษที่ 19 ภายใต้การนำทาง ของโพลี วิดาล เดอ ลา บลอค (Paul Vidal de la Blache) ผู้ได้รับอิทธิพลล้าลึกจากคาร์ล ริท เทอร์ (Carl Ritter) และประเพณีวิชาการเยอรมันของภูมิศาสตร์ ภูมิศาสตร์ก็เริ่มต้นโดยมี ลักษณะประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมด้วย วิดาล เดอ ลา บลอค แต่ง *Géographie humaine* โดยหลักเรื่องลักษณะภูมิศาสตร์คือเหตุปัจจัยหรือเป็นเครื่องกำหนด (Geographic determinism) ซึ่งเป็นลักษณะของฟรีดริช รัทเซล (Friedrich Ratzel) ในเยอรมนี ร่วมสมัยกับวิดาลเอง หนังสือของวิดาล เรื่อง *Géographie humaine* ได้แผ่อิทธิพลลึกซึ้งมากสู่ประเพณีนิยมของ บรรดานักประวัติศาสตร์ *Annales* นับตั้งแต่แพร์เป็นต้นไป นอกจากภูมิศาสตร์แล้ว ยังมี แนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมวิทยาแบบดิวคไฮม์ (Durkheim) ศิษย์ของเขา ฟรังซัวส์ ซีม็องด์ (François Simiand) นักเศรษฐศาสตร์ได้ตีความหมายแนวทางสู่การศึกษาแบบสังคมวิทยานั้น สำหรับบรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก *Annales* ดิวคไฮม์ ต้องการที่จะแปรเปลี่ยนรูปแบบ สังคมวิทยาให้เป็นวิทยาศาสตร์แท้จริง ซีม็องด์เห็นว่า วิทยาศาสตร์แท้จริงนั้นย่อมเกี่ยวข้อง กับการกำหนดกฎเกณฑ์คณิตศาสตร์ สำหรับดิวคไฮม์แล้ว ความสำนึกความรู้ตัว (Consciousness) โดยประสาทสัมผัสหรือจิต เป็นความสำนึกความรู้ตัวโดยรวมร่วมกัน (Collective consciousness) นี่เป็นเรื่องสำคัญของศาสตร์หรือวิชาการว่าด้วยสังคม (Science of society) ซึ่งมี ปทัสถาน (Norms) ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีและศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ การ ยอมรับแนวทางสู่การศึกษาอย่างเป็นวิชาการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเชื่อมวิชาการคือ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและมานุษยวิทยาเข้าด้วยกันอย่างใกล้ชิดในการแต่งประวัติศาสตร์แบบ ฝรั่งเศส ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวนี้เป็นตรงกันข้ามกับประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเดิมของ เยอรมนีที่รวมทั้งแบบของเวเบอร์ที่เน้นเรื่องรัฐ การบริหารราชการและการปกครองตามหลัก นิติธรรม โดยเหตุนี้ การที่แพร์และบลอคได้เห็นความสำคัญยิ่งใหญ่ของโครงสร้างที่ไม่มี เอกลักษณะนั้นย่อมกลับกลายเป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ แพร์และบลอคก็สนใจด้านความรู้สึกและ ประสบการณ์ที่ฝังอยู่ในพลังอำนาจแห่งจิต (Mentalities) ซึ่งเป็นเนื้อเรื่องของมานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ (Historical Anthropology)

แฟร์และบลอคได้ปูพื้นฐานภูมิปัญญาให้แก่วารสาร *Annales* มาช้านานแล้วก่อนที่พวกเขาจะสถาปนาวารสาร *Annales* หนังสือของแฟร์เรื่อง *Philippe II et la Franche-Comté* (1911) และหนังสือของมาร์ค บลอค เรื่อง *The Royal Touch* (1924) เกี่ยวกับเรื่องอำนาจมนต์วิเศษของกษัตริย์ฝรั่งเศสและอังกฤษในยุคกลางในการรักษาอาการเจ็บป่วย ได้ปรากฏออกมาก่อนการสถาปนาวารสารใน ค.ศ. 1929 ดังหนังสือของแฟร์เรื่อง *Martin Luther : A Destiny* ก็เช่นเดียวกันปรากฏออกมาก่อน ไม่ว่าจะพิจารณาจุดใดวารสาร *Annales* ก็มีได้เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนหลักนิยมที่ถูกกำหนดนิยามอย่างใกล้ชิดให้มีคุณลักษณะ โดดเด่นเฉพาะ (A closely defined doctrine) วารสาร *Annales* มีแบบอย่างในการตั้งชื่อเป็นบางส่วนตามแบบอย่างของวารสาร *Vierteljahrschrift für Sozial-und Wirtschaftsgeschichte* ซึ่งเป็นวารสารเก่าแก่ที่สุดและยังเป็นที่นับถือกันมากในแวดวงวารสาร *Annales* เดิมทีเรียกตนเองว่า *Annales d'histoire économique et sociale* แม้ว่าตั้งแต่แรกวารสารนี้จะถือตนแตกต่างมาจาก *Vierteljahrschrift* ก็ตาม แต่ภายหลัง ค.ศ. 1946 ชื่อวารสารถูกเปลี่ยนเป็น *Annales. Economies. Sociétés. Civilisations.* เพื่อเน้นลักษณะสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ให้มากขึ้น สำหรับบรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก *Annales* แล้วประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญเป็นหัวใจของศาสตร์ทั้งหลาย (Sciences) ที่เกี่ยวกับมนุษย์ แต่เป็นบทบาทในวิถีทางที่แตกต่างจากบทบาทประวัติศาสตร์สำหรับลัทธิประวัติศาสตร์นิยมแบบคลาสสิก (Classical historicism) ขณะที่ลัทธิประวัติศาสตร์นิยมแบบคลาสสิกได้เชิดชูยกรัฐเป็นสถาบันหลักเหนือกว่าด้านใดของสังคมและวัฒนธรรม บรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก *Annales* ล้มเลิกเขตแดนระหว่างบรรดาหลักวิชาการแบบเก่าตามประเพณีนิยม เพื่อประมวลรวมหลักวิชาการเหล่านั้นให้เป็น “บรรดาศาสตร์แห่งมนุษย์” (“sciences of man”, sciences de l’homme) ศาสตร์ถูกจงใจเขียนเป็นพหูพจน์ “sciences” เพื่อย้ำความหลากหลาย (Plurality) ของบรรดาศาสตร์ วารสาร *Annales* ไม่เจริญรอยตามแม่แบบที่คำประกาศของรันเคอหรือครอยเชินได้เอื้ออำนวยไว้ให้ บรรดาคำประกาศของรันเคอเป็นคำประกาศที่ไม่เป็นจีนเป็นอัน คำประกาศของครอยเชิน เป็นคำประกาศแสดงความเชื่อมั่นตนเองและประกาศอย่างเป็นระบบระเบียบ วารสาร *Annales* มิได้ตั้งทฤษฎีประวัติศาสตร์ใด ๆ หรือประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบใด ไม่มีการกำหนดทำนองนั้นแม้แต่ในหนังสือของบลอคเรื่อง *The Historian’s Craft* ซึ่ง

เป็นหนังสือจากการจดบันทึกของเขาเองที่หน้าห้องปาฐกถาใน ค.ศ. 1940 แพร์และบลอคได้อธิบายไว้ในบทนำของวารสารฉบับแรกว่า จุดประสงค์ของวารสารคือ การเอื้ออำนวยฟอรัม (Forum)^{*} เพื่อทิศทางอันหลากหลายและเพื่อบรรดาแนวทางสู่การศึกษาใหม่

ในวารสาร *Annales* ไม่มีลักษณะร่วมทางการเมืองให้พานพบ แม้บรรดาผู้สนับสนุนและผู้เขียนให้วารสารจะเป็นนักนิยมสาธารณรัฐ (Republicans) และเป็นชาวฝรั่งเศสผู้รักชาติ พวกเขาเห็นว่า หน้าที่เบื้องต้นทางวิชาการของตนคือ การสร้างความถูกต้องชอบด้วยเหตุผลให้แก่จุดประสงค์ของชาติเยอรมันและสถาบันการเมืองและสังคมของจักรวรรดิเยอรมัน อย่างไรก็ตาม มันเป็นการสำคัญที่จะต้องเข้าใจว่า บรรดาผู้ก่อตั้งวารสาร *Annales* ถ้วนเกี่ยวข้องกับการเมือง และต้องไม่ลืมว่า มาร์ค บลอคผู้สืบเชื้อสายยิวถูกพวกเยอรมันทรามานทรกรรมและฆาตกรรมใน ค.ศ. 1944 ด้วยโทษฐานเป็นนักต่อสู้ต่อต้านพวกเยอรมัน สำหรับบทบาทของวารสาร *Annales* ในฉากวิชาการฝรั่งเศส แพร์และบลอคอยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งสทราสบูร์ (University of Strasbourg) จนถูกเรียกตัวไปปารีสใน ค.ศ. 1933 และ 1936 ตามลำดับ ณ มหาวิทยาลัยนั้น ทั้งสองคนได้ดำเนินความขัดแย้งถึงที่สุดกับชาร์ลส์ แซนโยโบส (Charles Seignobos, นักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสเขียนประวัติศาสตร์ร่วมสมัย) และกับบรรดานักประวัติศาสตร์การเมืองแบบเก่าที่มหาวิทยาลัยแห่งซอร์บอนน์ (Sorbonne) ต่อมา สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงมาก ถ้าแพร์และบลอคมีตำแหน่งอยู่รอบนอกในทศวรรษที่ 1930 แพร์และวารสาร *Annales* โดยเนื้อแท้แล้ว เป็นที่ยอมรับนับถือภายหลังสงครามโลก เมื่อเกิดความสนใจในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและสังคม และเมื่อมีการพินิจพิจารณาและวิพากษ์วิจารณ์ทัศนคติทั้งหลายกันใหม่ เป็นทัศนคติที่บลอคได้ตั้งข้อหาโจมตีไว้ในหนังสือของเขาเรื่อง *The Strange Defeat* ข้อวิพากษ์วิจารณ์นั้นได้ช่วยปูเส้นทางไปสู่ความหายนะใหญ่หลวงในปี 1940 เมื่อฝรั่งเศสพ่ายแพ้แก่ฮิตเลอร์

* Forum : “1) จตุรัสสาธารณะหรือตลาดของอิตาลีในยุคโบราณ มีกิจกรรมทางกฎหมายและการเมือง 2) ศาล 3) การประชุม สถานที่ โปรแกรมวิทยุ เป็นต้น เพื่อถกเถียงเรื่องของสาธารณชนหรือปัญหาปัจจุบัน 4) โอกาสเพื่อถกแถลงเปิดเผย” ดู Webster’s, s.v. “forum.”

ใน ค.ศ. 1946 บรรดานักประวัติศาสตร์สำนัก *Annales* มีฐานะมั่นคงเป็นที่ยอมรับใน ส่วนที่ 6 (Sixth Section) แห่งโรงเรียนฝึกหัดการศึกษาชั้นสูง (*Ecole Pratique des Hautes Etudes*) โรงเรียนนั้นถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1868 ให้เป็นศูนย์การวิจัยตามแม่แบบเยอรมัน เมื่อ โรงเรียนนี้ไม่มีการเรียนการสอน จึงมุ่งแต่การวิจัยและฝึกอบรมนักวิจัย ในส่วนที่ 4 โรงเรียน อุทิศการวิจัยมุ่งไปที่การศึกษาประวัติศาสตร์และนำเอาการสัมมนา (Seminars) ตามแบบอย่าง ของรันเคอไปใช้ ส่วนที่ 6 ถูกจัดตั้งใหม่ใน ค.ศ. 1972 ให้เป็นโรงเรียนการศึกษาสังคมศาสตร์ ชั้นสูง (*Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, EHESS*) ส่วนที่ 6 นี้มีพันธกิจต้อง ประมวลรวมหลักวิชาการประวัติศาสตร์เข้ากับหลักวิชาการสังคมศาสตร์ให้รวมอยู่ใน “ศาสตร์แห่งมนุษย์” (“science of man,” sciences de l’ homme) เป็นหลักวิชาการใหม่ที่หยั่งรู้ ให้เข้าใจได้กว้างขวาง ศาสตร์แห่งมนุษย์นี้ได้รวมแต่สังคมศาสตร์แบบเก่าคือ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเท่านั้น หากแต่ยังรวมเอาภาษาศาสตร์ สัญลักษณ์ศาสตร์ บรรดา ศาสตร์แห่งวรรณคดี (Sciences of literature) และศิลปะและวิชาจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ด้วย สภาวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แห่งชาติฝรั่งเศส (French National Council for Scientific Research) และบรรดามูลนิธิของสหรัฐอเมริกาได้ให้ทุนแก่โรงเรียนจนโรงเรียนสามารถจะ แผ่อิทธิพลเหนือการวิจัยในฝรั่งเศส

กระบวนการจัดตั้งเป็นสถาบันย่อมมีผลที่ขัดแย้ง กระบวนการนั้นส่งเสริมการวิจัย แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary research) จึงเกิดการเปิดกว้าง (Openness) และทำให้การ วิจัยเป็นหมู่คณะเป็นไปได้ มีการประสานงานพร้อมเพรียงกันวิจัย เป็นโครงการหลากหลาย โครงการใช้กรรมวิธีเทคนิคใหม่ของการจัดการกับข้อมูลสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ (Data processing) เพราะฉะนั้น ในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 มีบทบาทจากการสังเคราะห์ครั้ง ใหญ่ (the great synthesis) ของแฟร์นองค์ โบรเดล (Fernand Braudel) ปีแอร์ กูแบร์ต์ (Pierre Goubert) ฌาคส์ เลอ กอฟฟ์ (Jacques Le Goff) จอร์จส์ ดูบี (Georges Duby) เอมมานูเอล เลอ ร็ว ลาดูรี (Emmanuel Le Roy Ladurie) และโรแบร์ต์ มองดรู (Robert Mandrou) ถ้วน ปรากฏในวารสาร *Annales* แต่ในอีกด้านหนึ่ง บทความของวารสารมักใช้ศัพท์เฉพาะในวง การ (Jargons) ที่คนนอกวงการอ่านแล้วไม่เข้าใจ

แม้แนวทางสู่วิธีวิทยา และความคิดเห็น จะมีความหลากหลายมากในระยะเวลา 90 ปี มาแล้ว ตั้งแต่หนังสือของแพร์เกี่ยวกับเรื่องฟรอนซ์-กองเต้ได้ปรากฏใน ค.ศ. 1911 ผลงานของ บรรดานักประวัติศาสตร์สายวารสาร *Annales* มีลักษณะร่วมมากทีเดียว ดังตัวอย่างผลงาน สำคัญที่ปรากฏในศตวรรษที่ 1911 ถึงทศวรรษที่ 1980 : Febvre, *Phillippe II et la Franche-Comté* (1911); Bloch, *Feudal Society* (1939-40); Febvre, *The Problem of Unbelief in the Sixteenth Century : The Religion of Rabelais* (1942); Fernand Braudel, *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philippe II* (1949); Emmanuel Le Roy Ladurie, *Peasants of Languedoc* (1966) และ *Montaillou* (1975) และ ท้ายสุด Braudel, *Civilization and Capitalism : 15th to 19th Century* และ *The Identity of France* (1986).

เป็นที่น่าสังเกตมากกว่า ไม่มีผลงานใดดังกล่าวมีสถาบันหลักที่จะเป็นเส้นสายนำทาง ในเรื่องบรรยายทางประวัติศาสตร์ที่การกระทำของบุคคลแสดงบทบาทแน่นอน นี้มิได้หมายความว่า บทบาททางการเมืองถูกเพิกเฉย ในการตรวจสอบสังคมศักดินาแบบของบลอค บทบาททางการเมืองแสดงบทบาทสำคัญยิ่งยวด แต่แสดงบทบาทในวิถีทางที่แตกต่างจากวิถีทางในการศึกษาแบบเยอรมัน ในขณะที่การศึกษาแบบเยอรมันมีเป้าหมายอยู่ที่ด้านต่าง ๆ เป็นทางการของลัทธินิยมระบอบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) อยู่ที่สถาบันการเมือง ศาสนาและตุลาการ แนวทางสู่การศึกษาลัทธิศักดินาสวามิภักดิ์แบบบลอคใช้มานุษยวิทยาเป็นแนวทางสู่การศึกษา โดยถือว่า ลัทธิศักดินาสวามิภักดิ์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นกลุ่มเป็นชุด การใช้คำว่า “เป็นกลุ่มเป็นชุด” (Complex) มุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “ระบบ” (“system”) ซึ่งบรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ใช้น้อยมาก และพวกเขาเห็นว่า ระบบทำให้พฤติกรรมมนุษย์มีสภาพความเป็นจริงเป็นวัตถุเป็นรูปธรรม (Objective) มากเกินไปและระบบลดพฤติกรรมมนุษย์ลงเป็นสิ่งที่เป็วัตถุ (Material object) มากเกินไป ทั้งนี้ ควรรอบคอบเรื่องความคิด “โครงสร้าง” (Concept “structure”) ด้วยเหตุผลเดียวกัน บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ใช้ความคิด “โครงสร้าง” นั้น แน่แน่นอนว่า พวกเขาขำโครงสร้าง บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของศตวรรษที่ 19 ถูกกล่าวถึงน้อยในผลงานของบรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ตัวอย่างเช่น บรรดาจารย์ที่ปรากฏตัวคนในหนังสือของบลอคเรื่อง *Feudal*

Society น้อยมากและปรากฏอยู่รอบนอกอย่างผิวเผินที่เดียวในหนังสือของโบรเคลเกี่ยวกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน บรรดากษัตริย์ถูกผลักไสไล่ส่งไปอยู่ในตอนหนึ่งต่างหาก เป็นตอนว่าด้วยประวัติศาสตร์การเมืองของภูมิภาค โดยเป็นตอนที่เกี่ยวเนื่องน้อยมากกับสองตอนแรกที่ว่าด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ที่เกือบจะไม่ระบุกาลเวลาของภูมิภาคทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและว่าด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ตัวบุคคลปรากฏใหม่อีกในงานของเลอ รัว ลาคูรีย์ในหมู่บ้านมงตาบายู (Montaillou) ของบรรดานอกกริต (Heretics) ในต้นศตวรรษสิบสี่ นี่คือจุดรวมของการจู่โจมเข้าไปในมานุษยวิทยาประวัติศาสตร์ วิชาการนี้มีเรื่องบรรยายความที่ถ่ายทอดให้เห็นหญิงชายผู้ฝังตัวอยู่ในวัฒนธรรมพื้นบ้านเก่าแก่ (An age-old folk culture)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บรรดานักประวัติศาสตร์สาย Annales ได้แนะนำความคิดเห็นใหม่ว่าด้วยกาลเวลาทางประวัติศาสตร์ การศึกษาของพวกเขาได้รวมทั้งหนังสือของแพร์ เรื่อง Philippe II et la Franche-Comté และหนังสือเรื่อง The Problem of Unbelief in the Sixteenth Century : The Religion of Rabelais หนังสือของบลอคเรื่อง Feudal Society หนังสือของโบรเคลเรื่องทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและหนังสือของลาคูรีย์เรื่อง Montaillou ล้วนสนใจเรื่องการเห็นวัฒนธรรมหรือยุคสมัย แยกต่างหากจากกระแสธารแห่งประวัติศาสตร์มากกว่าจะเทียบเคียงสัมพันธ์กับกระบวนการแห่งความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา บรรดานักประวัติศาสตร์เหล่านั้นส่วนใหญ่ทอดทิ้งความคิดเรื่องประวัติศาสตร์ที่ดำเนินไปตามทิศทางโดยตรงเป็นระยะยาว (A linear, directional history) ซึ่งเป็นคุณลักษณะของความคิดทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ เมื่อไรน์ฮาร์ด โคเซลเลค (Reinhart Kosellec) ได้พรรณนายุคสมัย (Period) ว่าเป็นการเปลี่ยนที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างประมาณ ค.ศ. 1750 ถึง ค.ศ. 1850 จากสมัยก่อนยุคใหม่ไปสู่ยุคใหม่ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) พิจารณาความคิดว่าด้วยหนึ่งประวัติศาสตร์ (One history) ว่าเป็นประดิษฐกรรมของยุคใหม่ที่สิ้นสุดไปแล้ว บรรดานักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยอมเห็นพ้อง พวกเขาเห็นยุคสมัยหลายสมัยอยู่ร่วมกันแทนที่ยุคสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ เป็นความมากมายหลายยุคสมัยในท่ามกลางอารยธรรมทั้งหลายที่แตกต่างกันและอยู่ในแต่ละอารยธรรมด้วย ความคิดนี้ถูกพัฒนาอย่างแจ่มแจ้งที่สุดในโครงสร้างของหนังสือของโบรเคลที่เกี่ยวกับเรื่องทะเลเมดิเตอร์เรเนียน โบรเคลได้แยกแยะกาล

เวลาให้โดดเด่น 3 สมัย แต่ละสมัยก็มีอัตราเร่งความเร็ว (Speed) ของมันเอง กล่าวคือ กาลเวลาที่เกือบคงที่ประจำของทะเลเมดิเตอร์เรเนียนถือเป็นระยะเวลาตามภูมิศาสตร์ (Geographical space, *longue durée*) เป็นกาลเวลาช้าของความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจ (Conjoncture) และกาลเวลาช้าลง (Fast time, การประหัดแสงสว่างโดยเลื่อนนาฬิกาช้าลง 1 ชั่วโมง) ของเหตุการณ์ทางการเมือง (Evènements) ฌาคส์ เลอ กอฟฟ์ ได้เขียนความเรียงคลาสสิกของเขาเรื่อง “Merchant’s Time and Church’s Time in the Middle Ages” โดยมีความคิดและโครงสร้างดังกล่าวเป็นพื้นฐาน

เมื่อละทิ้งความคิดเรื่องกาลเวลาระยะยาวต่อเนื่อง (Linear time) ความเชื่อมั่นในความเจริญก้าวหน้าและความสูงส่งเหนือกว่าของวัฒนธรรมตะวันตกก็แตกสลายไปด้วยพร้อม ๆ กัน ความคิดว่าด้วยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อย่างรวมกัน โดยเรื่องบรรยายความประวัติศาสตร์มนุษย์สามารถที่จะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการนั้น เป็นความคิดที่มีได้ดำรงคงอยู่อีกต่อไป ยิ่งกว่านั้น เรื่องบรรยายแบบประวัติศาสตร์ต้องหารูปแบบใหม่ที่จะแสดงออกภายใต้สภาพการณ์ใหม่นั้น เจกเช่นในนวนิยาย ในประวัติศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน เรื่องราวที่มีโครงเรื่อง (Plot) สำคัญ โดยตัวบุคคลแสดงบทบาทอย่างอิสระนั้น ก็ปลาสนาการไปในผลงานเหล่านั้น ประเทศชาติที่เอื้ออำนวยความรู้ศึกษาคิดถึงเอกลักษณ์สำหรับประชากรในวงกว้างในศตวรรษที่ 19 จนถึงศตวรรษที่ 20 ก็ไม่มีเช่นกันเป็นส่วนใหญ่ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ของแบบ *Annales* เป็นแบบประวัติศาสตร์นิพนธ์ภูมิภาค หรือไม่ก็เป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบเหนือกว่าชาติ (Supranational) ภูมิภาคมักทักท้วงว่ามีเอกภาพแน่นอนปรากฏเช่นนั้น ในหนังสือของแพรวว่าด้วยดินแดนฟรอนซ์-กงเตและในการศึกษาจำนวนหนึ่งในทศวรรษที่ 1960 ที่อาศัยข้อมูลประชากรศาสตร์มาก หนังสือของโบรเคลเรื่องทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นเรื่องเกี่ยวกับโลกเมดิเตอร์เรเนียน โลกคริสต์และโลกมุสลิมทั้งโลก หนังสือของเขาเรื่อง *Structures of Everyday Life* (1967) เกี่ยวกับเรื่องชีวิตด้านวัตถุหรือความสุขทางกาย - สถาบันทุนนิยมได้ทะยานขึ้นเช่นเดียวกับด้านอื่นที่จับต้องได้เป็นตัวแทนคน คือ ตั้งแต่เรื่องสุขภาพไปถึงเรื่องอาหารและแฟชั่น - ในระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 1500-1800 ที่มีเป้าหมายอยู่ที่ยุโรป แต่ที่อยู่ภายใต้กรอบกว้างทั่วไปที่มีการเปรียบเทียบครอบคลุมโลกโดยสิ้นเชิง ผลงานสุดท้ายยิ่งใหญ่ของโบรเคลเรื่อง *The Identity of France* (1987) หวนกลับไปสู่ประวัติศาสตร์ประเทศชาติ แต่มิได้กำหนดค่านิยมฝรั่งเศส

จากศูนย์กลางในปารีส หากแต่กำหนดค่านิยมฝรั่งเศสในความหมายของลัทธินิยมความมากมาย (Pluralism) ของภูมิภาคทั้งหลาย ภูมิภาคยังมีเอกลักษณ์เฉพาะปรากฏมันคงมาโดยตลอดหลายศตวรรษ การขำขันมิได้อยู่ที่ความเปลี่ยนแปลง หากแต่อยู่ที่ระยะเวลาต่อเนื่องยาวนาน (Longue durée) อยู่ที่ยุทธศาสตร์ไม่ลดละของวัฒนธรรมชาวนาและความคืดจิตใจ (Mentality) ไปจนถึงภายในศตวรรษที่ 20

ข้อสังเกตเหล่านั้นไม่ควรทำให้เกิดความรู้สึกตราตรึงว่า ทศนคติของวารสาร *Annales* ยังคงมันคงแน่นแฟ้นกว่า 80 ปี แม้จะมีความต่อเนื่องระหว่างผลงานในระยะแรกของแฟวร์และบลอค กับผลงานของผู้อื่นในเวลาต่อมา ผลงานสะท้อนการแปรเปลี่ยนรูปแบบของวิธีคิดแบบประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญของศตวรรษที่ 20 ผลงานเหล่านั้นได้สร้างคุณลักษณะให้แก่การแปรเปลี่ยนรูปแบบ เมื่อผลงานเหล่านั้นแผ่อิทธิพลสำคัญต่อการแต่งประวัติศาสตร์ในวงกว้างทั่วโลก ในมุมมองกลับ ผลงานเหล่านั้นก็มีคุณูปการต่อการก่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในเบื้องลึกของประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์สาย *Annales* อาจแบ่งได้เป็นสี่ระยะต่าง ๆ กัน โดยสะท้อนนักประวัติศาสตร์ 4 รุ่น นับแต่ผลงานระยะแรกของแฟวร์ แต่ควรระลึกค้ำยว่า บรรดานักประวัติศาสตร์ในแต่ละรุ่นได้พานพบความเปลี่ยนแปลงในทศนคติซึ่งก็สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางภูมิปัญญาของพวกเขาผู้ร่วมงาน ผลงานสมัยแรก ๆ ของแฟวร์จึงแสดงความคล้ายคลึงกับความเพียรพยายามของบรรดานักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสและเยอรมันที่จะแต่งประวัติศาสตร์สังคมและเศรษฐกิจแบบประวัติศาสตร์ที่ประมวลรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (integrated social and economic history) เป็นประวัติศาสตร์ของภูมิภาคหนึ่ง โดยเน้นภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ของภูมิภาค โดยมีได้ละเลยด้านการเมือง ภูมิศาสตร์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบ *Annales* แต่ภูมิศาสตร์แนวนี้เป็นแบบ “ภูมิศาสตร์มนุษย์” (“human geography”) รับรู้ว่าการวัฒนธรรมและอวกาศหรือเนื้อที่ทางกายภาพหรือธรรมชาติ (Physical space, กายภาพในที่นี้คือ แม่น้ำ ภูเขา ฝั่งทะเล) ย่อมมีการกระทำต่อกัน (Interaction) กล่าวคือ วัฒนธรรมและสภาพภูมิศาสตร์ย่อมมีผลต่อกันจากการกระทำ เช่น ภูมิศาสตร์เขตหนาวอบอุ่นทำให้มนุษย์มีความขยันหมั่นเพียรมากกว่ามนุษย์ในเขตร้อน มนุษย์เพาะปลูกต้องอาศัยใกล้แหล่งน้ำและตั้งถิ่นฐานมากกว่าเร่ร่อน เช่นตัวอย่าง หนังสือของบลอคเรื่อง *French Rural History* (1931) แสดงให้เห็นบลอคพยายามสืบค้นหาทางที่จะสร้างแบบอย่างที่ดินใหม่ เป็นแบบอย่างที่ดินที่ใช้ในยุคกลาง และ

พยายามสืบหาผลทางวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากแบบอย่างที่ดิน ปรากฏชัดแบบอย่างที่ดิน จากการถ่ายภาพทางอากาศ หนังสือเล่มนี้บล็อกเสนอแนะให้มุ่งหมายที่ปัจจัยทางวัตถุ (Material factors, ปัจจัยจากความสุขทางกาย) ผลงานมากมายของวารสาร Annales โคดเด่นมากที่สนใจปรากฏการณ์ (เหตุการณ์) ทางศาสนา โดยมองในแง่มานุษยวิทยาแล้ว ปรากฏการณ์ทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของความคิดจิตใจร่วมกัน (Collective mentality) เมื่อถึงหัวเลี้ยวหัวต่อสู่ยุคใหม่ ความสนใจในนักคิดทางศาสนาปรากฏโคดเด่นโดยเฉพาะในการที่แพรว่มุ่งสนใจความเชื่อของลูเธอร์ (Martin Luther นักปฏิรูปศาสนาในคริสต์ศตวรรษที่ 16) และสนใจสันนิษฐานว่าราเบอเลส์ (Rabelais) เป็นคนที่ไม่เชื่อหลักธรรมของศาสนา (Unbelief) ประเพณีนิยมของมานุษยวิทยาวัฒนธรรมจากมาร์เชล มอสส์ (Marcel Mauss) และเลวี บรูห์ (Lévy Bruhl) ไปสู่เลวี สโตรส (Lévy - Strauss) แสดงบทบาทมากยิ่งขึ้นในความคิดของแพรว์พร้อม ๆ กับแนวทางสู่การศึกษาแบบภาษาและสัญลักษณ์ศาสตร์ (Semiotics) สำหรับแพรว์แล้ว คำถามเรื่องไม่นับถือหลักธรรมของศาสนาในศตวรรษที่ 16 ในขั้นต้น มิได้เป็นเรื่องความคิดที่ราเบอเลส์หรือคนอื่นแสดงออกอย่างชัดเจน หากแต่เป็นเรื่องของเครื่องมือในใจ (Mental tools) มากกว่าที่พวกเขาใช้ โดยภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของเครื่องมือในใจหรือเครื่องมือทางจิต การศึกษาของแพรว์จึงมีลักษณะหนึ่งเป็นลักษณะโบราณคดี ในที่นี้ ภาษาเป็นการสร้างสรรค์โดยมนุษย์ทั้งหญิงชายผู้พูดอย่างรู้ตัวดี น้อยกว่าเป็นระบบความหมายที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน (Interrelated system of meanings) แต่ละรุ่นอายุย่อมเกิดมาในระบบนั้น และระบบนั้นสร้างกระบวนการคิดให้แต่ละรุ่นให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา

ตามนัยดังกล่าว ภาษาก็เป็นส่วนหนึ่งของโลกแห่งวัตถุ (Material World) ถึงกระนั้นลัทธิวัตถุนิยม (Materialism)* แบบแพรว์และบล็อกแตกต่างจากลัทธิวัตถุนิยมแบบคาร์ล มาร์กซ์ ไกลลิบ ปรัชญาประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ยังคงมีลักษณะคาดคะเนคาดเดาเป็นทฤษฎีและข้อ

*“materialism วัตถุนิยม, สสารนิยม : 1. ในทางจริยศาสตร์ หมายถึงทรศนะที่ถือว่าความสุขทางกายเป็นสิ่งที่มีความสูงสุดของชีวิต ในกรณีนี้ เรามักเรียกว่า วัตถุนิยม 2. ในทางอภิปรัชญา หมายถึง ทรศนะที่ถือว่า สสารเท่านั้นที่เป็นจริง ปรากฏการณ์ในรูปอื่น ๆ สามารถทอนลงได้ว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสสาร ในที่นี้ เรามักเรียกว่า สสารนิยม” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำ “materialism.”

สมมุติฐาน (Speculative aspects) ของปรัชญาประวัติศาสตร์ส่วนมากของศตวรรษที่ 19 เมื่อ บลอคสนใจเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็โรงสีโรงม่ที่ใช้พลังน้ำ หรือคันไถ เขาเห็นเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ประชาชนใช้กันในสังคมเป็นเครื่องสื่อถึงวิถีทางคิดและวิถีทางดำเนินชีวิต การ วิเคราะห์สังคมหรือวัฒนธรรมถือว่าสัญลักษณ์ศาสตร์สำคัญยิ่งกว่าเศรษฐศาสตร์ ดังที่บลอค แสดงไว้ในหนังสือของเขาเรื่อง **The Royal Touch** (1924) และในหนังสือเรื่อง **Feudal Society** ว่า ทุกสังคมคือระบบความหมาย (A system of meanings) ที่แสดงออกตัวตนใน ภาษาและลัทธินิยมนสัญลักษณ์ (Symbolism) แพร์เองได้สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นในบรรยากาศของแวดวงปัญญาชนในสมัยของเขา หนังสือของราเบอเลต์ที่เน้นสัญลักษณ์ ศาสตร์เป็นจุดเริ่มต้นก็ไม่สามารถจะถูกเขียนขึ้น 30 ปีก่อนนั้นในเวลาทีหนังสือเรื่องฟรองซ์ กองเตของเขาปรากฏใน ค.ศ. 1911 หนังสือเล่มนี้ยังคงสะท้อนโลกของประวัติศาสตร์สังคมและ เศรษฐกิจได้อย่างโปร่งใสมากกว่านั้น เมื่อศตวรรษมาถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อ

เมื่อเปรียบเทียบกับบลอคและแพร์ ผลงานของโบรเคลดูเหมือนจะยากที่จะกล่าว ความคิดที่ว่า โลกภายนอกซึ่งเข้าใจว่าเป็นภูมิอากาศ ชีววิทยาและเทคโนโลยี ได้กำหนด ขอบเขตที่มนุษย์หญิงชายสามารถกระทำนั้น เป็นความคิดที่แผ่ซ่านไปทั่วในผลงานของเขา มากกว่าในผลงานของแพร์และบลอค ความสำคัญโดยพื้นฐานของ *longue durée* คือ มี ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาน้อยในด้านชีวิตที่ถือว่าสำคัญ โบรเคลมิได้ปฏิเสธผลของรสนิยม ความคิดและทัศนคติ ดังนั้น เขาจึงสนใจเรื่องที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและอาหาร ว่าเป็น องค์ประกอบเพื่อยังชีพและองค์ประกอบของวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture – วัฒนธรรม ที่ถือความสุขทางกายมีค่าสูงสุดในชีวิต) ดังแสดงออกในสถาปัตยกรรม มัณฑนาศิลป์ แฟชั่น และการครัว โบรเคลได้ปูหนทางให้แก่ประวัติศาสตร์ที่ใช้วิธีการวัดเพื่อหาปริมาณหาความเที่ยง แม่นยำ (Quantitative History) ของทศวรรษที่ 1960 และ 1970 โดยตัวเขาเองมิได้เป็นผู้จัดหา ปริมาณ ในหนังสือประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสของเขาที่เขาเขียนพร้อมกับนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ แอร์เนสต์ ลาบรูส (Ernest Labrousse) เขาสนใจวัฏจักรที่เกิดครั้งแล้วครั้งเล่าเป็นเครื่องกำหนด กิจกรรมเศรษฐกิจไปตามทศวรรษและศตวรรษ เศรษฐศาสตร์จึงเป็นวิทยาศาสตร์แท้จริง ยากจะ ปฏิเสธ มีความน่าเชื่อถือและมีความจริงทดสอบได้พิสูจน์ได้ (Hard science) ใกล้เคียงกับ วิทยาศาสตร์ของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองมากกว่าใกล้เคียงกับสำนักศึกษาเยอรมัน แต่เศรษฐ

ศาสตร์มิได้ยึดถือความเชื่อของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองในการเห็นความเติบโตอย่างมุ่งหน้าไม่ละลดและความเชื่อในความปรารถนาที่จะให้เศรษฐกิจเติบโตใหญ่

ในทศวรรษที่ 1960 เสน่ห์ของสังคมศาสตร์ที่มีการหาปริมาณ (Quantification) ได้เข้าจับจองห้องหัวใจของวารสาร *Annales* นักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ต้องการเป็นนักวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น พวกเขามักเรียกสถาบันของตนว่า “ห้องทดลอง” (“laboratories”) และพูดถึงประวัติศาสตร์ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ ก็คือสังคมศาสตร์นั่นเอง แต่ก็ย้ำว่าเป็นวิทยาศาสตร์ที่ต้องทำงานหาปริมาณ ถ้าจะให้ประวัติศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์สังคมฝรั่งเศสในทศวรรษที่ 1960 ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับทฤษฎีการวิเคราะห์เพื่อหาปริมาณ (Quantification) ตัวอย่างเช่น การศึกษาประชากรใช้ข้อมูลประชากรเพื่อสืบหาหนทางที่จะเสนอ “ประวัติศาสตร์ทั้งหมดเบ็ดเสร็จ” (“total history”) ของภูมิภาค เริ่มด้วยข้อมูลสถิติที่สร้างขึ้นมาจากบันทึกเล่มโทรมแล้วที่บันทึกเรื่องพฤติกรรมปรับปรุงใหม่ การศึกษาเหล่านี้เข้าใกล้ถึงคำถามทั่วไปเรื่องทัศนคติต่อเพศ การศึกษาแนวโน้มที่แสดงความทะเยอทะยานมากที่สุดของทศวรรษที่ 1960 คือผลงานของเลอ รัว ลาคูรีแย้ เรื่อง *Peasants of Languedoc* (1966) นี้คือ “ประวัติศาสตร์ที่ปราศจากประชาชน” (“history without people”) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กันระหว่างวงจรรยาวนานของความเติบโตใหญ่ของประชากรกับราคาอาหารตามข้อสมมุติพื้นฐานของมัลทัส (Thomas Robert Malthus) ผู้เสนอไว้เป็นทฤษฎีมัลทัสเซียน (Malthusian) ในปีเดียวกันนั้น ลาคูรีแย้ได้เสนอหนังสือของเขาเรื่องประวัติศาสตร์ภูมิอากาศ (History of climate) ตั้งแต่ ค.ศ. 1000 โดยอาศัยข้อมูลจากหลักฐานเป็นวัตถุของแข็งคือ รอยวงรอบต้นไม้

แต่หนังสือ *Peasants of Languedoc* ดูเหมือนจะขัด ๆ อยู่ในที่ที่แสดงการแยกออกจาก “ประวัติศาสตร์ปราศจากประชาชน” ที่เลอ รัว ลาคูรีแย้ได้ตั้งขึ้น ไปสู่ประวัติศาสตร์ใหม่คือ ประวัติศาสตร์ความสำนึก (History of consciousness) โดยมีการวิเคราะห์ระบบสังคมที่

¹ malthusian ทฤษฎีของมัลทัส (Thomas Robert Malthus) ที่ว่า ประชากรโลกมีแนวโน้มที่จะเพิ่มรวดเร็วกว่าอาหาร โดยมีผลร้ายหลีกเลี่ยงมิได้ เว้นเสียแต่จะมีธรรมชาติช่วยจำกัดไว้คือ สงคราม ทุพภิกขภัยและเชื้อโรค ช่วยลดประชากร ความยับยั้งชั่งใจทางศีลธรรมช่วยตรวจสอบการเพิ่มขึ้นของประชากร ดู Webster's, s.v. "malthus."

แสดงออกถึงตนเองในด้านทัศนคติและการคาดหวัง (Outlook) หนังสือของฟิลิป อารีแอส (Philippe Ariès) เรื่อง *Centuries of Childhood* (1960) และ *The Hour of Our Death* (1981) ได้สำรวจประวัติศาสตร์ความคิดจิตใจ (History of mentalities) ในต้นยุคใหม่ของยุโรป โดยอาศัยหลักฐานวรรณกรรมและศิลปกรรม ดังนั้น ประวัติศาสตร์ความคิดจิตใจได้ปรากฏออกมาในท่ามกลางบรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* รุ่นที่ 3 ที่สำคัญคือ โรแบร์ต์ มงครู (Robert Mandrou) ฌาคส์ เลอ กอฟฟ์ และจอร์ช คูบี ผู้สำรวจทัศนคติของประชาชนในบริบทสังคมและเศรษฐกิจ มงครูเขียนเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถาและทัศนคติแนวทุนนิยมจากความคิดจิตใจของฟูกเกอร์ส (Fuggers) เลอ กอฟฟ์ และคูบี มงครูเขียนเรื่องทำนองนั้นโดยมีเรื่องชีวิตทางศาสนา การค้าและการทหารของยุคกลาง ในทำนองเดียวกัน ศิลปะและวรรณคดีกลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญสำหรับการจำลองความคิดจิตใจในอดีต ดังที่ศิลปะและวรรณคดีเป็นเช่นนั้นในกรณีของบลอค “ประวัติศาสตร์ความคิดจิตใจ” ที่ปีแอร์ โชนู (Pierre Chaunu) และมิเชล โวเวล (Michel Vovelle) มุ่งหมายไว้ ได้ดำเนินไปจากข้อสมมุติพื้นฐานที่ว่า การจำลองความคิดจิตใจนั้นเป็นไปได้ ถ้ามีพื้นฐานอยู่ที่การวิเคราะห์มวลข้อมูล (Mass data) เช่น พิธีกรรมที่ให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและความตายและศาสนา ในการหันไปหาปริมาณบรรดานักประวัติศาสตร์สายวารสาร *Annales* ไม่ได้ชี้ให้เห็นทิศทางใหม่ หากแต่เข้าไปมีบทบาทในความเคลื่อนไหวทั่วไปในการวิจัยสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ (Historical social science research) การหาปริมาณมิได้เกิดจากรายการ *Annales* แต่มีพื้นฐานคืออยู่ในประเพณีนิยมของวารสารนั้นที่ยึดพื้นฐานวัตถุ (Material basis) ของวัฒนธรรม (ความเจริญที่มีความสำคัญต่อความสุขทางกาย) อย่างไรก็ตาม ประเพณีนิยมเดียวกันนั้นในแนวทางสู่การศึกษาแบบมานุษยวิทยา ก็ได้ชี้ให้ไปในทิศทางของประวัติศาสตร์ความคิดจิตใจซึ่งเปิดสู่ชีวิตในแง่มุมมองการดำรงชีพและประสบการณ์ หนังสือ *Peasants of Languedoc* คือจุดสูงในประวัติศาสตร์ที่หาปริมาณโดยใช้แบบทฤษฎี ในเวลาเดียวกัน หนังสือก็มีลีลาการเขียนแบบเรื่องเล่าบรรยายความ (Narrative) เต็มไปด้วยการกระทำ ยารมณ์เร้าใจ ตื่นเต้นเหมือนละคร จำลองเหตุการณ์ชาวโปรเตสแตนต์สังหารหมู่ชาวคาทอลิกในเทศกาลงานรื่นเริงใน ค.ศ. 1580 อธิบายเหตุการณ์โดยแสดงเหตุปัจจัยมาจากแรงกดดันทางประชากรและเศรษฐกิจระหว่างชนชั้นชาวเมืองโปรเตสแตนต์กับชนชั้นชาวนาผู้ยากไร้และชนชั้นนักเดินทาง (Journeyman's class) การต่อสู้

แสดงออกเป็นสื่อสัญลักษณ์การกระทำอันก้าวร้าวอย่างยิ่ง พร้อมทั้งแสดงนัยทางเพศที่สามารถเข้าใจได้โดยการวิเคราะห์จิตเท่านั้น ประชากรศาสตร์และเศรษฐศาสตร์บังคับได้ถูกแทนที่ด้วยสัญลักษณ์ศาสตร์และจิตวิเคราะห์ลึกซึ้ง (Depth psychoanalysis) หรืออย่างน้อยที่สุดทั้งสองวิชานั้นก็มีสัญลักษณ์ศาสตร์และจิตวิเคราะห์ลึกซึ้งเป็นเครื่องค้ำจุน บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ได้ค้นพบประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน (History of everyday life) การค้นพบประวัติศาสตร์ประเภทนี้ได้แสดงออกแรงกดดันเพื่อให้มีประวัติศาสตร์ว่าด้วยประสบการณ์ในการดำรงชีพ (Existential experiences) ของมนุษย์ที่มีตัวตนเป็นรูปธรรมและผลก็คือทัศนคติเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical attitude) ต่อประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ที่เน้นหนักโครงสร้างและกระบวนการ หนังสือของเลอ รัว ลาดูรีย์ เรื่อง *Peasants of Languedoc* ก็มีอีกเรื่องคือ *Montaillou* ตามมาเมื่อเพียง 10 ปีต่อมา หนังสือเรื่อง *Montaillou* เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำให้การของชาวนาของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคใต้ของฝรั่งเศส เป็นคำให้การต่อศาลศาสนา (Inquisition)¹ ในต้นศตวรรษที่ 14 เพื่อแก้ข้อสงสัยว่านอกรีตศาสนา (Heresy) หนังสือ *Montaillou* ได้จำลองรายละเอียดและความคิดของสามัญชน เป็นรายละเอียดและความคิดที่เป็นส่วนตัวและส่วนบุคคลที่สุด

บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* รุ่นที่ 3 บัดนี้กำลังเริ่มเข้าไปใกล้หรือถอยถอนตัวออกไปแล้วเรียบร้อย โดยมีบทบาทเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นเพื่อสังคมศาสตร์ที่มีวิธีการหาปริมาณแสดงความเที่ยงแท้แน่นอน และแล้วก็หันไปหามานุษยวิทยาประวัติศาสตร์เหมือนในกรณีของเลอ รัว ลาดูรีย์ รุ่นที่ 4 รวมทั้งฌาคส์ เรอเวล (Jacques Revel) อังเดร บูร์กีแอร์ (André Burguière) และแบร์นาร์ด์ เลอเปตี (Bernard Lepetit) ได้ตั้งข้อสังเกตเรื่องวารสาร *Annales* เลิกเล่มที่จะหันไปสู่ประวัติศาสตร์นิพนธ์ซึ่งกำลังไปทุกสารทิศ เครื่องแสดงความเปลี่ยนแปลงกำลังเกิดขึ้นในวารสาร *Annales* คือ ความเปลี่ยนแปลงของชื่อวารสารใน ค.ศ. 1994 ชื่อรองเดิมคือ *Economies. Sociétés Civilisation.* ชื่อรองใหม่คือ *Histoire, Sciences Sociales* ชื่อเดิมย้ำผลประโยชน์ของวารสาร *Annales* ชื่อเดิมสะท้อนความเอนเอียงอคติต่อ

¹ ศาลศาสนา ตั้งขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เพื่อสืบหาและปราบปรามพฤติกรรมนอกรีตนอกศาสนา และปราบปรามคนนอกรีตนอกคอก (Heretics) ดู Webster's, s.v. "inquisition."

ประวัติศาสตร์การเมือง ความอคติรวมทั้งการเลือกสังคมที่เรียบง่ายกว่าและเป็นสังคมก่อนยุคใหม่ ง่ายที่จะใช้วิธีการของชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) ดีกว่าจะใช้วิธีการนั้นกับสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมหลังยุคอุตสาหกรรมที่มีลักษณะสลับซับซ้อน

อันที่จริง มีข้อวิจารณ์โจมตี *Annales* ว่า บรรดานักประวัติศาสตร์สายนี้ไม่สามารถทำอะไรได้กับยุคใหม่ จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่า เป้าหมายของประวัติศาสตร์นิพนธ์สาย *Annales* คือ ยุคกลางและระบอบเก่า (Ancien Régime) แต่บรรดานักประวัติศาสตร์สายนี้ไม่เคยทอดทิ้งยุคใหม่เสียทีเดียว ในทศวรรษที่ 1930 พวกเขาอุทิศหน้ากระดาษมากมายของผลงานให้แก่บรรดาปัญหาของสังคมอุตสาหกรรมในยุคใหม่ในบรรดานครใหญ่ทั้งในโลกที่พัฒนาแล้ว และในโลกที่ยังเป็นอาณานิคม บทความทั้งหลายเป็นบทความเกี่ยวกับลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism) ลัทธิบอลเชวิค (Bolshevism) และการแก้ไขเศรษฐกิจอเมริกาที่เรียกว่า New Deal แต่น่าประหลาด ไม่มีบทความใดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ลัทธินาซี (Nazism) หนังสือของมาร์ค บล็อก เรื่อง *The Strange Defeat* เป็นเรื่องที่กำลังตกลงเห็นพ้องอย่างสำคัญกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสครั้งที่ 3 (Third Republic ค.ศ. 1870-1940) ในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 มีงานสำคัญมากมายที่ศึกษาสังคมฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 รวมทั้งผลงานของอาเดอลีน คอมาร์ดี (Adeline Daumard) เรื่อง *La Bourgeoisie parisienne de 1815-1845* งานของฌอง บูวีเยร์ (Jean Bouvier) เรื่อง *Crédit Lyonnais de 1863 à 1882* งานของชาร์ลส์ โมราเซ่ (Charles Morazé) เรื่อง *The Triumph of the Bourgeoisie* และงานของหลุยส์ เชอวาลิเอร์ (Louis Chevalier) เรื่อง *Classes Labourieuses et classes dangereuses à Paris pendant la première moitié du XIX e siècle* เชอวาลิเอร์เป็นคนนอกวงการของสาย *Annales* ผลงานเหล่านี้จัดให้เศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา เป็นลำดับแรกของการจัดแบ่งประเภท (Categories) มอริซ อากีอลอง (Maurice Agulhon) และโมนา โอซุฟ (Mona Ozouf) มีความสนใจทางด้านมานุษยวิทยามาก ความสนใจนี้ได้แทนที่ลำดับแรกของเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา อากีอลองและโอซุฟ ได้ตรวจสอบลัทธิประเพณีนิยมแบบสมัยสาธารณรัฐของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 โดยศึกษาจากสัญลักษณ์ เป็นเวลาหลายศตวรรษแล้วที่มาร์ค แฟร์โร (Marc Ferro) ได้อุทิศตนเองให้แก่ศตวรรษที่ 20 โดยมีผลงานศึกษาสงครามโลกครั้งที่ 1 และศึกษารัสเซียภายใต้ระบอบบอลเชวิค ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1970 ฟร็องซัวส์ ฟูเรต์ (François Furet) ได้หันไปหาประวัติ

ศาสตร์การปฏิวัติฝรั่งเศส ประวัติศาสตร์นี้ปฏิเสธการจัดแบ่งประเภทของชนชั้นแบบมาร์กซ์ และย้ำหนักแน่นการเมือง ความคิดและวัฒนธรรม

สิ่งที่ยังคงโดดเด่นสำหรับผลงานของวารสาร *Annales* ที่เกี่ยวกับเรื่องโลกในยุคใหม่ และในยุคร่วมสมัยก็คือ วารสาร *Annales* มีเป้าหมายอยู่ที่วัฒนธรรมและสัญลักษณ์ เพื่อทำให้ประเพณีนิยมของการเมืองในยุคใหม่เป็นที่เข้าใจได้ ดังในงานเขียนเรื่อง *Les Lieux des mémoires* (1984-86) เป็นงานเขียนร่วมกันเรื่องสัญลักษณ์ อนุสรณ์สถานและเทวาลัยของความสำนึกในชาติฝรั่งเศสในยุคใหม่ แม้ *Annales* ยังคงเป็นความเคลื่อนไหวที่มีรากหยั่งลึกอยู่ในลัทธิประเพณีวิชาการของฝรั่งเศส แต่อาจจะกล่าวได้ว่า ไม่มีความเคลื่อนไหวทางวิชาการใดในศตวรรษที่ 20 ที่มีผลสะท้อนระหว่างประเทศเช่นนั้น โดยเป็นแม่แบบสำหรับหนทางใหม่ของการสอบสวนแบบประวัติศาสตร์ที่สอบสวนวัฒนธรรมและสังคม อิทธิพลของ *Annales* แผ่ขยายขนาดไปถึงบรรดาประเทศสังคมนิยม บรรดานักประวัติศาสตร์ของประเทศสังคมนิยมตระหนักมากยิ่งขึ้นว่า วารสาร *Annales* ได้เสนอช่องทางไปสู่วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) และไปสู่ชีวิตประจำวันของสามัญชน เป็นช่องทางที่ดีกว่าลัทธิมาร์กซ์ที่ยึดในความเชื่อแน่วแน่ (Dogmatic Marxism) ดังนั้นใน ค.ศ. 1971 ได้ปรากฏหนังสือของ อารอน ยูเรียวิช (Aaron Gurevich) เรื่อง *Categories of Medieval Culture* ในสหภาพโซเวียต รัสเซีย เป็นหนังสือประมวลโดยสังเคราะห์ หลีกเลียงภาษาแบบมาร์กซ์และเค้าโครง (Scheme) ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซ์ และเป็นหนังสือสร้างสรรค์ขึ้นตามประเพณีนิยมของมาร์ค บลอก ยูเรียวิชมิได้เป็นคนเดียวที่เขียนเช่นนั้น ในทศวรรษที่ 1980 วงการขนาดเล็กกว่าสำคัญยิ่งของบรรดานักประวัติศาสตร์สายวารสาร *Annales* เริ่มถูกจัดตั้งขึ้นในสหภาพโซเวียต ในโปแลนด์ ที่ซึ่งมีการแปลผลงานของบลอก แพร์ และโบรเดลเมื่อต้นทศวรรษที่ 1970 เป็นอย่างรวดเร็ว ผลสะท้อนของ *Annales* ยิ่งใหญ่หลวงขึ้น วารสาร *Annales* ตีพิมพ์งานเขียนของนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและวัฒนธรรมชาวโปแลนด์ทั้งหลายที่สำคัญที่สุด ในด้านหนึ่ง บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ผูกพันอยู่กับสิ่งที่พวกเขาเข้าใจว่าเป็นแนวทางสู่การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาอดีตทางประวัติศาสตร์ และในอีกด้านหนึ่ง พวกเขาก็ทำงานด้วยความคิดเห็นที่ว่าด้วยประวัติศาสตร์และสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่งรู้ได้มากกว่า และเป็นเรื่องที่เปิดเผยมากกว่าประวัติศาสตร์และสังคมของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอื่นที่มีลักษณะแรก

ต้นเป็นสังคมศาสตร์ในตะวันตก หรือเป็นประวัติศาสตร์และสังคมของลัทธิทางการคือ มาร์กซ์
ชีสม์ในตะวันออก

อย่างไรก็ตาม ความสลับซับซ้อนและความนิยมในความหลากหลาย (Pluralism, พหุ
นิยม) ในแนวทางสู่การศึกษาของพวกเขา ก็ทำให้หลักปฏิบัติของพวกเขามีลักษณะเป็นตรง
กันข้ามมาก ดังนั้น นักประวัติศาสตร์สาย **Annales** มากมายหลายคนลุ่มหลงแนวทางสู่การ
ศึกษาแบบสังคมศาสตร์ที่ให้คำมั่นถึงความรู้ที่มั่นคงที่เกิดจาก “เหตุผลหรือประสบการณ์ ที่
สามารถอธิบายหรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างที่ตนรู้” (Objective knowledge) โบรมเบล ผู้ย้า
โครงสร้างอันคงทนยาวนานและพื้นฐานวัตถุของวัฒนธรรมนั้น ก็ไม่เป็นอิสระจากลัทธินิยม
วิทยาศาสตร์ (Scientism) ถึงกระนั้น มิประเพณีนิยมหนึ่งที่ตั้งมั่นอย่างมั่นคงยิ่ง แม้ขยาย
จากบอลกและแพร์ ไปสู่ เลอ กอฟฟ์ คูบี และไปสู่ปัจจุบัน ประเพณีนิยมนี้อาศัยหลักฐาน
ประเภท ศิลป ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อพื้นบ้าน (Folklores) และขนบธรรม
นิยมประเพณี (Customs) ประเพณีนิยมนี้จึงส่งเสริมวิถีคิดที่ละเอียดอ่อน คำนี้ถึงคุณภาพ ผล
งานของนักประวัติศาสตร์เหล่านั้นช่วยผสานรอยช่องว่างระหว่างประวัติศาสตร์กับบรรณคดี
ความคิดเห็นแบบมานุษยวิทยาของพวกเขาได้ชัดเจนว่ามีให้กระแสหลักของประวัติศาสตร์
นิพนธ์ สาย **Annales** ถล่มลงไปสู่ลัทธินิยมวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นคุณลักษณะของความคิดแบบ
สังคมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ตลอดสายประวัติศาสตร์ของวารสาร **Annales** วารสารนี้เป็นอิสระ
จากความมั่นใจในคุณภาพสูงส่งของอารยธรรมตะวันตกที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความเชี่ยวชาญทาง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วารสารนี้เป็นอิสระจากความคิดหลักของกระบวนการสร้างความ
เจริญและทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นหัวใจของทฤษฎีสังคมศาสตร์มากมาย ในทางตรง
กันข้าม วารสารนี้มีเป้าหมายเข้มข้นอยู่ที่โลกในยุคก่อนยุคใหม่ นี่อาจจะช่วยอธิบายได้ว่า เหตุ
ใด ประเทศทั้งหลายจึงสนใจวารสาร **Annales** ฉบับปล้นทันทีในภายหลัง ค.ศ. 1970 ซึ่งเป็น
ระยะเวลาเมื่อข้อสมมุติพื้นฐานของประวัติศาสตร์สังคมศาสตร์ได้เริ่มถูกตั้งคำถาม

* ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำ “objective knowledge.”

2. ทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์และประวัติศาสตร์สังคม

“สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์” ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ใน ค.ศ. 1978 ลอเรนซ์ สโตน (Laurence Stone) ได้ทำให้เห็นความแตกต่างโดดเด่นระหว่าง สังคมศาสตร์แบบมีวิธีวิเคราะห์ (An analytical social science) ที่แสวงหาการอธิบายอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน (Coherent explanations) กับประวัติศาสตร์แบบบรรยายความ (A narrative history) ที่แสวงหาทางที่จะเข้าใจเจตจำนงและการกระทำของหญิงชาย โดยให้หญิงชายแนบแน่นในเรื่องราว (Story) ความแตกต่างโดดเด่นนั้น ถูกใช้ประยุกต์กับการแต่งประวัติศาสตร์ในภาคพื้นทวีปยุโรปได้น้อยมาก การริเริ่มสังคมศาสตร์แพร่ระบาดรวดเร็วในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 แต่ความคิดเห็นของสังคมศาสตร์ยังคงเกี่ยวกับวัฒนธรรมมากกว่าแม่แบบเศรษฐศาสตร์ นี่คือความจริงแม้จนถึงบัดนี้ และเป็นความจริงของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบมาร์กซ์เมื่อเร็วๆ นี้ [ในทศวรรษที่ 1990] ตั้งแต่สมัยประทีองปัญญา (Enlightenment) ไม่มีครั้งใด ปรากฏว่ามีการถกแถลงทฤษฎีจนสามารถเชื่อมประสานแนวทางระดับชาติได้มากเท่าในสามทศวรรษที่ผ่านมา [ทศวรรษที่ 1970, 1980, 1990] บรรดานักประวัติศาสตร์ในโลกตะวันตกก็รู้สึกถึงตัวถึงผลงานของกันและกัน ถึงกระนั้น แม้จะมีคุณลักษณะสากล การถกแถลงสะท้อนความแตกต่างในวัฒนธรรมแห่งชาติและประเพณีนิยมของประวัติศาสตร์นิพนธ์

ในทศวรรษที่ 1960 การที่จะเข้าใจการศึกษาประวัติศาสตร์ในเยอรมนี ต้องพิจารณาปัจจัย 2 ประการ ได้แก่

1. มรดกภูมิปัญญาของความคิดแบบสังคมศาสตร์ในเยอรมนี โดยมีรากเหง้าฝังอยู่ในวัฒนธรรมเยอรมันคลาสสิกและปรัชญาจิตนิยม (Idealist philosophy)
2. วิถีทางหายหน้าแห่งการเมืองเยอรมันในครั้งแรกของศตวรรษที่ 20

ในเยอรมนี หรืออย่างน้อยที่สุดในเยอรมนีตะวันตก บรรดานักประวัติศาสตร์เยอรมัน ก็เหมือนในประเทศอื่นๆ มาก ที่บรรดานักประวัติศาสตร์ในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ล้วนหันไปหาแม่แบบสังคมศาสตร์มากขึ้นๆ และในทศวรรษที่ 1980 ก็กลับกลายเป็นระมัดระวังรอบคอบในการใช้แม่แบบสังคมศาสตร์ แต่มีความแตกต่างอย่างสำคัญ ในขณะที่ในฝรั่งเศส

สหรัฐอเมริกา อิตาลี โปแลนด์ และที่อื่นๆ ในทศวรรษที่ 1960 ก็เป็นยอมรับว่า สังคมศาสตร์มีความสำคัญต่อการวิจัยทางประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์เยอรมันหลายคนยังยึดถือประเพณีนิยมวิชาการ (Traditions of scholarship) และความคิดทางประวัติศาสตร์ที่ต่อต้านนวัตกรรม ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประวัติศาสตร์เยอรมันเป็นประวัติศาสตร์การเมือง (Political history) ที่มีกระบวนการพัฒนาเป็นประชาธิปไตยด้วยความเจ็บปวดและล่าช้า ยิ่งกว่านั้น ประวัติศาสตร์กลับกลายเป็นวิชาชีพ (Professional discipline) ในเยอรมนี ในครั้งแรกของศตวรรษที่ 19 ก่อนกระบวนการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมโดยมีผลต่อสังคม จะเป็นกระบวนการเป็นที่รู้สึกกัน แบบอย่างของความคิดทางประวัติศาสตร์สะท้อนความเป็นจริงของยุคก่อนอุตสาหกรรมและยุคก่อนประชาธิปไตย แบบอย่างเหล่านั้นยังคงมั่นคงในสถาบันวิชาการเยอรมันในปลายศตวรรษ เมื่อวิชาการทันสมัยของประวัติศาสตร์ถูกแนะนำในบรรดาประเทศอื่น ๆ ภายหลังจากปฏิวัติล้มเหลวใน ค.ศ. 1848 และต่อมา บรรดานักประวัติศาสตร์ยอมศิโรราบต่อจิตใจความเชื่ออย่างอิสระเสรีในระหว่างกระบวนการบิสมาร์ค (Bismarck) รวมเยอรมนี วิถีทางแห่งประวัติศาสตร์เยอรมัน ได้เสริมพลังแข็งแกร่งให้แก่การยืนยันว่า รัฐเป็นศูนย์กลางและเน้นย้ำการต่างประเทศ เบียดบังประวัติศาสตร์สังคม มีการมองประวัติศาสตร์สังคมในเยอรมนีด้วยความระแวงแคลงใจ และมักเห็นประวัติศาสตร์สังคมเหมือนเป็นพวกเดียวกันกับลัทธิมาร์กซ์ ดังนั้น เมื่อถึงจุดหัวต่อของศตวรรษ เมื่อนักประวัติศาสตร์ในฝรั่งเศส เบลเยียม สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ กำลังหันไปหาสังคมศาสตร์ เพื่อขยับขยายความเข้าใจในสังคมทันสมัยที่เป็นสังคมอุตสาหกรรมและประชาธิปไตยให้กว้างขวางขึ้น ในอเมริกา โดยเฉพาะการหันไปหาเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและจิตวิทยา ; ในฝรั่งเศส ก็หันไปหาวิชาการแบบเดียวกัน และหันไปหาภูมิศาสตร์และมานุษยวิทยาด้วย วิชาชีพประวัติศาสตร์แบบเยอรมันต่อต้านนวัตกรรม เช่นนั้นจนถึงที่สุดแม้จะเหลือเพียงคนเดียว ประวัติศาสตร์สังคมโดยทั่วไปมีขอบเขตจำกัดอยู่ที่เศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของประวัติศาสตร์ในเยอรมนีมากกว่าในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษหรือในออสเตรีย (Austria) การต่อต้านเป็นฝ่ายค้านต่อประวัติศาสตร์สังคมและสังคมศาสตร์ยังมีไม่ลดลงในสาธารณรัฐไวมาร์ (Weimar Republic, ค.ศ. 1919-1933) บรรดานักประวัติศาสตร์เยอรมันในสาธารณรัฐไวมาร์ได้รับการฝึกอบรมและปรับตัวให้เข้ากับการ

เมือง (Politically socialized) มาก่อน ค.ศ. 1914 พวกเขา ล้วนหวอนหาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของราชวงศ์โฮเฮนโซลเลิน (Hohenzollern monarchy) มาจนถึงทศวรรษที่ 1960

ในทศวรรษที่ 1960 ในเยอรมนีตะวันตก บรรดานักประวัติศาสตร์เยอรมันรุ่นเยาว์กว่าผู้เกิดมาเมื่อสาธารณรัฐไวมาร์ใกล้จะสิ้นสุดหรือเกิดมาภายหลัง ค.ศ. 1933 แต่ได้รับการฝึกฝนอบรมทางวิชาการภายหลังปี 1945 พวกเขาสนใจสังคมศาสตร์มาก ด้วยความสนใจเช่นนั้น พวกเขากระตือรือร้นอย่างยิ่งที่จะเผชิญกับอดีตของเยอรมนีอย่างมีวิจารณญาณ พวกเขามีความผูกพันกับสังคมนิยมประชาธิปไตยด้วย สำหรับพวกเขาแล้ว คำถามที่ว่า เหตุใดระบอบเผด็จการนาซีที่แม้จะป่าเถื่อนทารุณโหดร้ายก็ยังเป็นไปได้อาจมีอำนาจปกครองเยอรมนีนั้น เป็นคำถามสำคัญที่สุดที่จะทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์เยอรมนีสมัยใหม่ ในทางตรงกันข้าม ในฝรั่งเศส บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* เลือกที่จะเขียนเรื่องโลกยุคก่อนยุคใหม่และยุคก่อนพัฒนาอุตสาหกรรม มักจะตัดเรื่องการเมืองออกไป บรรดานักประวัติศาสตร์สังคมนิยมถือว่าการเมืองเป็นเรื่องสำคัญของการศึกษา แต่ไม่เหมือนรุ่นเก่าก่อน ตรงที่พวกเขาเชื่อมการเมืองเข้ากับพลังสังคมและปัญหาของกระบวนการพัฒนาให้เจริญและทันสมัยอย่างใกล้ชิด พวกเขาขังศึกษาภายใต้ประเพณีของสังคมศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลลึกๆจากการเมืองสังคมวิทยา (Political sociology) แบบแมกซ์ เวเบอร์ และโดยผ่านเวเบอร์ พวกเขาได้รับอิทธิพลจากคาร์ล มาร์กซ์ พวกเขาอ่อนไหวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสังคม

จุดสำคัญของการแยกออกจากกันสำหรับการถกแถลงอดีตของเยอรมนีในสหพันธ์สาธารณรัฐคือ หนังสือของฟริตซ์ ฟิชเชอร์ (Fritz Fischer) เรื่อง *Germany's War Aims in the First War* พิมพ์ใน ค.ศ. 1961 ฟริตซ์ ฟิชเชอร์ (เกิดใน ค.ศ. 1908) เป็นคนรุ่นเก่ากว่า ได้รับการอบรมในสาธารณรัฐไวมาร์ คนรุ่นเก่านั้นมุ่งหมายประโยชน์ทางประวัติศาสตร์เก่าแก่ อันที่จริงแล้ว เมื่อเป็นบัณฑิตหนุ่ม เขาเขียนให้แก่หนังสือของวัลทาร์ ฟรังค์ (Walter Frank) เรื่อง *Nazi Reichsinstitut für Geschichte des Neuen Deutschlands* อย่างไรก็ตาม หนังสือของฟิชเชอร์แสดงการแตกแยกอย่างรุนแรงจากการตีความหมายประวัติศาสตร์เยอรมนีสมัยใหม่แบบเก่า แม้หนังสือของฟิชเชอร์จะอาศัยหลักฐานราชการ แต่วิธีวิทยายังเป็นแบบเก่า บทสรุปเป็นแบบใหม่ตามหลักฐานที่เป็นพื้นฐาน ฟิชเชอร์สรุปว่า รัฐบาลในฤดูร้อน ค.ศ. 1914 ได้เสี่ยงอย่างรู้ตัวที่จะกระทำศึกสงครามเพื่อป้องกันไว้ก่อน (Preventive War) รัฐบาลได้ยอม

น้อมรับความเห็นเป็นเอกฉันท์ (Consensus) ของกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่กลุ่มอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม จนถึงสภาพแรงงาน ความเห็นส่วนใหญ่สนับสนุนการขยายขอบเขตให้เยอรมนีเป็นผู้นำทางการเมืองและเศรษฐกิจเหนือยุโรปส่วนมาก โดยเฉพาะภาคตะวันออก และตอนรากตอนโคนอังกฤษและฝรั่งเศส เพื่อเข้าไปเป็นมหาอำนาจอาณานิคม (Colonial power) แทน เพื่อให้ข้ออ้างของเขาเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลุ่มต่างๆ กับฝ่ายผู้นำทางการเมืองมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดนั้น เป็นข้ออ้างแท้จริง ฟิชเชอร์ตระหนักว่า งานวิจัยต่อมาจะต้องขยายขอบเขตให้มากกว่าการวิจัยเอกสารทางการเมืองการตัดสินใจที่เขาได้ทำแล้ว ไปสู่ขอบเขตที่กว้างกว่านั้น คือ การตรวจสอบกรอบโครงสร้าง การตัดสินใจล้วนดำเนินไปภายในกรอบโครงสร้าง เขาได้ตั้งคำถามความต่อเนื่องของนโยบายเยอรมนีแผ่ขยายอำนาจอาณาเขตตั้งแต่สมัยจักรพรรดิวิลเฮล์มถึงสมัชชาซี คำถามต่อเนื่องก็คือ จะเข้าใจลัทธิจักรวรรดิ นิยมเยอรมันภายในกรอบสถาบันเยอรมันดอยหลังไปสู่ศตวรรษที่ 19 ได้ไกลถึงขอบเขตขนาดไหน?

ฟิชเชอร์มิได้เป็นผู้เดียวที่ถามเช่นนั้น นักประวัติศาสตร์ทั้งหลายก็ถามมาก่อนแล้ว อาทิ อาร์ทัวร์ โรเซนเบิร์ก (Arthur Rosenberg) ฮันส์ โรเซนเบิร์ก (Hans Rosenberg) และฮาโย โฮล์บอร์น (Hajo Holborn) ผู้เริ่มอาชีพในสาธารณรัฐไวมาร์ และถูกบีบบังคับให้อพยพใน ค.ศ. 1933 ในทศวรรษที่ 1960 คนรุ่นอ่อนกว่าได้รับความคิดเหล่านั้นไว้ การตีพิมพ์ความเรียงทั้งหลายของฮันส์ อูลริช เวห์เลอร์ (Hans Ulrich Wehler) ใน ค.ศ. 1965 และใน ค.ศ. 1966 การตีพิมพ์ซ้ำวิทยานิพนธ์ปริญาเอกของเคห์ร์ (Kehr) เรื่อง *Schlachtflottenbau und Parteipolitik 1894-1901: Versuch eines Querschnitts durch die innenpolitischen, sozialen und ideologischen Voraussetzungen des deutschen imperialismus* พิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1930 เคห์ร์ได้โต้เถียงในวิทยานิพนธ์ว่า การตัดสินใจของรัฐบาลในทศวรรษที่ 1890 เพื่อเข้าแข่งขันสร้างราชนาวีนั้น ได้รับแรงจูงใจจากแรงกดดันทางการเมืองและสังคมภายในประเทศที่แสวงหาทางที่จะรักษาฐานอำนาจของคณะผู้นำอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม มิให้มีกระบวนการประชาธิปไตยและการปฏิรูปสังคม การตัดสินใจมิได้เกิดจากแรงจูงใจจากข้อพิจารณาเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งเคห์ร์และเวห์เลอร์ได้เห็นรัฐบาลเยอรมนีทำให้กระบวนการอุตสาหกรรมเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยคำนึงและอุดมคติของจักรวรรดิเยอรมนีเป็นของสังคมและวัฒนธรรมในยุคก่อนอุตสาหกรรม นโยบายของเยอรมนีที่นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น เป็นผล

มาจากความแตกต่างเป็นตรงกันข้าม (Contradiction) ระหว่างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมให้เจริญและทันสมัย กับความถ่วงถ่วงทางการเมือง

สำหรับเคห์ร์และเวห์เลอร์ การศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้วิจารณ์ญาณ ถือเป็นเครื่อง ตรวจสอบอดีตของประเทศชาติเยอรมัน ในผลงานของเวห์เลอร์ของปลายทศวรรษที่ 1960 และ 1970 เขาแสวงหาทางที่จะปูพื้นฐาน “สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์” (“Historical social science”) เขาได้พัฒนาความคิดว่าด้วยสังคมศาสตร์ที่เชื่อมโยงใกล้ชิดแนบแน่นกับ “ทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์” (“Critical Theory”) ของสำนักศึกษาฟรังฟวร์ท (Frankfurt school, มักซ์ ฮอคไฮเมอร์, Max Horkheimer และ เธอดอร์ ออดอร์โน, Theodor Adorno) แม้เขาจะเป็นหนี้บุญคุณต่อคาร์ล มาร์กซ์ แต่เป็นอิสระปลอดจากลักษณะความคิดคาดคะเนและใฝ่นิยมอำนาจของหลักนิยม มาร์กซ์ (Marxist doctrine) เวห์เลอร์ทำทฤษฎีค่ากลางๆ (Value neutrality) สุดเล็งได้ ซึ่งเป็นค่านิยมของเวเบอร์ในงานวิจัยสังคมศาสตร์ ค่านิยมนี้เป็นหลักการที่เวเบอร์เองผู้เป็น บัณฑิตทางการเมืองระดับสูง ได้ละเมิดเมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติ แม้เวห์เลอร์ ตรงข้ามกับ เคห์ร์ ตีตนออกห่างจากคาร์ล มาร์กซ์ เวห์เลอร์ได้สันนิษฐานว่า ความไม่เสมอภาคทางโครงสร้างและสังคมอย่างไม่ลดละได้เป็นเครื่องกำหนดพัฒนาการของสังคมเยอรมัน อย่างไรก็ตาม เขาก็เหมือนกับเคห์ร์ ตรงที่เขาปฏิเสธความคิดของมาร์กซ์ที่ถือพลังเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และ เวห์เลอร์ได้แทนที่พลังเศรษฐกิจด้วยความคิดหลักของเวเบอร์ว่าด้วย “การเมือง เศรษฐกิจและ วัฒนธรรม” เป็นพลังสามด้านที่เป็นปัจจัยกำหนดทุกๆ สังคม

เวห์เลอร์มีทรรศนะเห็นกระบวนการเจริญและทันสมัยเป็นกระบวนการที่มีได้เข้มงวดควบคุมสังคม ในขณะที่เวเบอร์รู้สึกรู้ตัวมากถึงคุณสมบัติเป็นตรงกันข้ามของกระบวนการ นั้น ทรรศนะของเวห์เลอร์เป็นตรงกันข้ามมากกับข้อวิพากษ์วิจารณ์ความทันสมัยซึ่งปรากฏ โดดเด่นในประวัติศาสตร์นิพนธ์ตะวันตกของทศวรรษที่ 1960 สำหรับเวห์เลอร์ วิถีทางที่มี ลักษณะหายหน้าของประวัติศาสตร์เยอรมนีสมัยใหม่มีรากเหง้าอยู่ในกระบวนการเจริญและทันสมัยของเยอรมนีเองที่ยังไม่สมบูรณ์ เขาจึงตั้งข้อสังเกตว่า การประเมินวิถีทางแห่งประวัติศาสตร์เยอรมนีของเขามีพื้นฐานอยู่ที่ข้อสมมุติพื้นฐานว่า “กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าของสังคมเยอรมัน ควรมีกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ในสังคมและการเมือง เป็นกระบวนการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันด้วย การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยมีการปฏิวัติเทคโนโลยี

อย่างถาวรควรนำมาซึ่งพัฒนาการในการนำสังคมของพลเมือง ผู้รับผิดชอบและผู้เป็นอิสระ โดยนิตินัยและเป็นอิสระทางการเมือง สามารถที่จะตัดสินใจเองได้” นี่คือข้อสมมุติฐานเท่านั้น มันมิได้ปรากฏเช่นนั้นชัดเจนในกรณีเยอรมนี

ความคิดเรื่อง “ทางแยกต่างหาก” (a “separate [German] path,” Sonderweg) สู่วิวัฒนาการสมัย (Modernity) ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง เพราะในสายตาของผู้วิจารณ์ ทางแยกนั้นมิได้เพียงแต่ทำให้พัฒนาการทางการเมืองและสังคมของตะวันตกทั่วไปและโดยเฉพาะเยอรมนี เรียบง่ายเกินไปเท่านั้น หากแต่ยังล้มเหลวด้วยที่จะรับรองว่าไม่มีหนทางเพียงหนทางเดียวสู่ความทันสมัย อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในความคิดของเวห์เลอร์เรื่องกระบวนการเจริญและทันสมัย อยู่ในสารการเมือง (Political message) ของเขา คือ การปฏิเสธไม่ยอมรับประเพณีนิยมไฟอันอาจแบบเยอรมัน และการยืนยันข้อสมมุติพื้นฐานของเยอรมนีตะวันตก ภายหลังปี 1945 เป็นข้อสมมุติเรื่อง มรดกประชาธิปไตยของตะวันตกและโดยเฉพาะของสังคมประชาธิปไตย (Social democracy) ที่ผสมผสานประชาธิปไตยทางการเมืองเข้ากับความรู้สึกนึกคิดลึกลับเรื่องความรับผิดชอบทางสังคม

งานวิจัยของเวห์เลอร์และของบรรดานักประวัติศาสตร์สังคมผู้ใกล้ชิดเขาในสำนักศึกษาบิเลเฟลด์ (Bielefeld School, ไม่ถึงขนาดเป็นสำนักศึกษา เป็นเพียงแวดวง, circle ของนักประวัติศาสตร์ทั้งหลายที่มีจิตใจชอบเหมือนกัน หลายคนประจำมหาวิทยาลัยบิเลเฟลด์) ได้ดำเนินไปจากข้อสมมุติพื้นฐานสองประการ ได้แก่

1. ประวัติศาสตร์ควรมีรูปแบบของสังคมศาสตร์ แต่เป็นสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ (Historical social science) ตามที่เวห์เลอร์เรียก สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ศึกษาสังคมโดยตั้งคำถามชัดเจนเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่เหมือนสังคมศาสตร์ตามประเพณีนิยมอเมริกาที่ศึกษาสังคมโดยเน้นพฤติกรรม (Behavioral social science)

2. มีความเกี่ยวเนื่องแนบแน่นมากระหว่างการวิจัยทางวิทยาศาสตร์กับหลักปฏิบัติทางสังคม

ความคิดความเข้าใจของเวห์เลอร์ในเรื่องสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ยอมรับการที่เวเบอร์ขยายความคิดของคาร์ล มาร์กซ์ว่าด้วยการสร้างทางสังคม (Social formations) กล่าวคือ มันเป็นไปได้ที่จะเข้าใจสังคมและบุคคลมีส่วนร่วมทั้งหมดเป็นหนึ่งเดียวที่ถูกกำหนดโดย

ปัจจัยการเมือง สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เขายังยอมรับข้อสมมุติพื้นฐานของคาร์ล มาร์กซ์ ที่ว่า ประวัติศาสตร์ตะวันตกสามารถที่จะให้เป็นที่เข้าใจได้ว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นจุดกำเนิด ประวัติศาสตร์สังคม (Social history) หรือที่เวห์เลอร์เลือกที่จะเรียกว่า สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ (Historical social science) จึงประมวลรวมเอาปรากฏการณ์ทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไว้ด้วยกัน โดยมีความหมายทั่วไปกว้างขวางที่สุด (broadest sense) สารัตถะสำคัญของการศึกษาทางประวัติศาสตร์คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโครงสร้างของสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเจริญก้าวหน้า (Progressive transformation)

ในเวลาเดียวกัน เวห์เลอร์เชื่อว่า นักประวัติศาสตร์มีความรับผิดชอบทางการเมือง เขาเห็นความรับผิดชอบจากการจัดแบ่งประเภทของทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์ (Categories of Critical Theory) ตามที่มักซ์ ฮอกไฮเมอร์ตีความหมายและเออร์เกิน ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ตีความหมายเมื่อเร็ว ๆ นี้ กล่าวคือ เวห์เลอร์เห็นความรับผิดชอบในแง่ของสังคมอันเป็นเป้าหมายของความพยายามทางภูมิปัญญา เป็นสังคมที่จะต้องถูกจัดตั้งตามแนวเหตุผลความเชื่อในมนุษย์ (Human lines) มากกว่าความเชื่อในพระเจ้า แนวความเชื่อนั้นยินยอมให้มนุษย์อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะที่เป็นผู้มีชีวิตเป็นไทแก่ตัว (Autonomous beings) สามารถที่จะร่วมกันลิขิตชะตากรรมของตน อุดมคตินี้ที่มีรากฐานอยู่ในสมัยประเทืองปัญญา ถูกเวห์เลอร์ใช้เป็นกฎเกณฑ์วินิจฉัยสำหรับการตรวจสอบอดีตและบรรดาสังคมปัจจุบันอย่างวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดของเวห์เลอร์เรื่องกระบวนการเจริญและทันสมัยจึงมีพื้นฐานที่เป็นบรรทัดฐาน กล่าวคือ ประวัติศาสตร์มิได้ต้องกลับกลายเป็นสังคมศาสตร์เท่านั้น หากแต่ยังต้องเป็นสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical social science) ด้วย ความคิดของเขายืนยันว่า กระบวนการเจริญและทันสมัยเป็นกระบวนการของการแปรเปลี่ยนถาวร โดยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพัฒนาไปพร้อมกันอย่างมีเสรีภาพ มีวุฒิภาวะทางการเมืองและความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้นในท่ามกลางผู้คนในสังคม สำหรับเวห์เลอร์แล้ว มันควรเป็นภารกิจเฉพาะของบรรดานักประวัติศาสตร์ สังคมเยอรมันที่จะถามว่า เหตุใด กระบวนการเจริญและทันสมัยจึงเกิดขึ้นอย่างแตกต่างกันในเยอรมนีมากกว่าในบรรดาประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันตก หรือในอเมริกาเหนือ จนนำไปสู่ผลลัพธ์หายนะร้ายแรงของสมัยระหว่าง ค.ศ. 1933-1945

ดังนั้น เมื่อเหล่าค่านิยมของสังคมทันสมัยที่ผสมผสานสังคมอุตสาหกรรมเข้ากับสังคมประชาธิปไตย กำลังถูกตรวจสอบถ้อยบอย่างแพร่หลายในตะวันตก ค่านิยมเดียวกันนี้ก็ถูกยืนยันโดยบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้เยาว์กว่าจำนวนหนึ่งในสหพันธ์สาธารณรัฐ โดยมีเหตุผลเกี่ยวกับการรับรู้เห็นอดีตเยอรมันเร็ว ๆ นี้ การรับรู้สัมผัสได้ (Perception) นี้ข้องเกี่ยวกับการเผชิญหน้าอย่างสำคัญกับวิถีทางที่วิชาชีพประวัติศาสตร์แบบเยอรมันได้มองประวัติศาสตร์ชาติและเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติของพวกเขา ขณะที่บรรดานักประวัติศาสตร์ผู้มีแนวทางการศึกษาแบบเก่าในการศึกษาประวัติศาสตร์และการเมือง ยังคงครอบงำมหาวิทยาลัยเยอรมันทั้งหลายในทศวรรษที่ 1950 เมื่อพวกเขาเกษียณอายุ และเมื่อบรรดามหาวิทยาลัยเยอรมันมีกระบวนการขยายมหาวิทยาลัยเข้าสู่ต้นทศวรรษที่ 1970 ใน ค.ศ. 1971 มหาวิทยาลัยบีเลอเฟลท์ถูกสถาปนาเป็นศูนย์กลางโดยมีการวิจัยแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Research) ที่มีฐานะพิเศษเป็นศูนย์วิจัยแบบสหวิทยาการ (Center for Interdisciplinary Research) เวอร์เลอร์ได้รับแต่งตั้งตำแหน่งประวัติศาสตร์ใน ค.ศ. 1971 และต่อมาใน ค.ศ. 1972 เยอรมัน คอร์ก้า (Jürgen Korka) เข้าร่วม เพราะฉะนั้น ประวัติศาสตร์สังคมเชิงวิพากษ์วิจารณ์มีสถาบันมั่นคงเป็นพื้นฐาน ใน ค.ศ. 1972 มีการออกเอกสารชุด (Monograph Series) เรื่อง "Critical Studies in Historical Science" บัดนี้ มีประมาณ 100 กว่าชุด ใน ค.ศ. 1975 มีการออกวารสาร *Geschichte und Gesellschaft* (History and Society) ตามมา เป็นวารสารอันดับหนึ่งแบบเดียวกับวารสาร *Annales* ในฝรั่งเศสและ *Past and Present* ในอังกฤษ

ในทางตรงกันข้ามกับผลงานของวารสาร *Annales* และผลงานส่วนมากของวารสาร *Past and Present* เป้าหมายของ *Geschichte und Gesellschaft* และชุด "Critical Studies" มิได้เป็นโลกยุคกลางหรือโลกด้นยุคกลาง หากแต่เป้าหมายคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในบรรดาสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ยิ่งกว่านั้น สิ่งที่ควรสนใจคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับสังคม ประวัติศาสตร์สังคมเยอรมันใหม่ก็พร้อมที่จะใช้วิธีการหาปริมาณเพื่อความแม่นยำเที่ยงตรงของข้อมูล แต่รอบคอบมากกว่า "ประวัติศาสตร์สังคมแบบใหม่" ของอเมริกา หรือ "histoire sérielle" แบบฝรั่งเศส ปัญญาชนผู้นำสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ในเยอรมนีมิใช่สังคมนักสังคมศาสตร์อเมริกา หรือบรรดานักประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสสาย *Annales* หากแต่เป็นชาวเยอรมัน ได้แก่ คาร์ล มาร์กซ์ ผู้มีมักซ์ เวเบอร์เป็นสื่อกลาง

ประนีประนอมความคิด และมักซ์ เวเบอร์เอง บรรดานักประวัติศาสตร์ผู้มีชื่อข้างต้นผู้ศึกษาในสาธารณรัฐไวมาร์ และถูกบีบบังคับให้ออกจากเยอรมนีภายหลัง ค.ศ. 1933 – อาร์ทัวร์ โรเซนแบร์ก (Arthur Rosenberg) เป็นผู้นิยมลัทธิมาร์กซ์ (Marxist) และฮันส์ โรเซนแบร์ก (Hans Rosenberg) และฮาโย โฮล์บอร์น (Hajo Holborn) ล้วนเป็นศิษย์ของฟรีดริช ไมเนอเคอ (Meinecke) ; เอกคาร์ต เคห์ร์ (Eckart) อยู่ในสหรัฐอเมริกาภายใต้สมาคมร็อกกี้เฟลเลอร์ (Rockefeller Fellowship) และถึงแก่กรรม ณ ที่นั่น เมื่ออายุ 30 ปี ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1933; และสุดท้ายบรรดานักสังคมวิทยา – ปรัชญาแห่งเจ้าสำนักศึกษาฟรังค์ฟวร์ท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มักซ์ ฮอคไฮเมอร์ (Max Horkheimer) อิทธิพลเหล่านั้นให้ลีตรัคแก่บรรดานักประวัติศาสตร์บีเลอเฟลท์ แตกต่างจากแนวโน้มหลักของการศึกษาทางประวัติศาสตร์และสังคมวิทยาในฝรั่งเศสหรือในสหรัฐอเมริกา อิทธิพลเหล่านั้นนำไปสู่การรวมความคิดและค่านิยมซึ่งสร้างวัฒนธรรมการเมือง (A political culture) เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา อิทธิพลเหล่านั้นยังจูงใจนักประวัติศาสตร์ใหม่ให้มีใจเอนเอียงที่จะย้ำหนักแน่นแนวทางสู่การศึกษาแบบตีความหมาย (Hermeneutic approaches) ให้เป็นส่วนเสริมเพิ่มเติมหรือส่วนเติมให้แก่การวิเคราะห์เพื่อแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ (Empirical analysis)

แม้ความเรียงเกี่ยวกับทฤษฎีของเวห์เลอร์จะกำหนดให้วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองมีน้ำหนักเท่ากันในการกำหนดค่านิยมของสังคม และแม้ว่าเขาจะตีความหมายวัฒนธรรมในความหมายแบบมานุษยวิทยาว่าเป็นการกระทำต่อกันเป็นสัญลักษณ์ (Symbolic interactions) แต่เขาก็เคยถูกกล่าวหาว่าละเลยด้านวัฒนธรรมของประวัติศาสตร์ นักวิจารณ์ได้แสดงความคิดเห็นว่า ตัวบุคคลปลาสนาการไปภายในวงโค้งโครงสร้างในประวัติศาสตร์สังคมของเวห์เลอร์และว่าวัฒนธรรมถูกถกเถียงเป็นพิเศษเฉพาะในรูปแบบของเวห์เลอร์ และว่าวัฒนธรรมถูกถกเถียงเป็นพิเศษเฉพาะในรูปแบบของมันที่มีลักษณะเป็นสถาบัน เช่น ศาสนจักร (Churches) โรงเรียน มหาวิทยาลัยและองค์กรทางการเมือง อื่นที่จริงแล้ว รูปแบบของชีวิตประจำวันได้รับความสนใจน้อย ในหนังสือของเวห์เลอร์เรื่อง *Deutsche Gesellschaftsgeschichte* เขาเขียนเรื่องสภาพการณ์ของหญิง เป็นเรื่องสถานภาพโดยนิตินัยและสถานภาพทางเศรษฐกิจจริง ๆ แล้ว เขาอุทิศเนื้อที่กระดาษให้แก่หญิงและชีวิตประจำวันน้อยกว่าที่โทมัส นิปเปอร์เดย์ (Thomas Nipperday) ได้เขียน นิปเปอร์เดย์เขียนประวัติศาสตร์เยอรมนีระหว่าง ค.ศ. 1800-

1918 3 เล่ม ในด้านหนึ่ง เขาหันกลับไปหาประวัติศาสตร์การเมืองเรื่องบรรยาย (Narrative) แต่อีกด้านหนึ่ง ก็รวมเอาหลายตอนขยายความเกี่ยวกับเรื่องชีวิตประจำวัน รวมทั้งเรื่องเพศ (Gender)

เยอร์เก็น คอร์กา ปรากฏขึ้นในทศวรรษที่ 1970 โดยเป็นผู้ฝึกอบรมระดับนำคนหนึ่ง ในบรรดาผู้นำของแนวทางสู่การศึกษาทางทฤษฎีเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ เขาได้ประยุกต์แม่บททฤษฎีใช้กับการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตั้งแต่ในวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของเขาแล้ว คอร์กาได้ยึดถือบริษัทเครื่องไฟฟ้า ซิเมนส์ (Siemens) เป็นตัวอย่าง ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งบริษัทใน ค.ศ. 1847 จนถึงเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 อุบัติขึ้น คอร์กาทดสอบระบบราชการในอุดมคติของเวเบอร์ว่าประยุกต์ใช้ได้หรือไม่กับการทะยานขึ้นมาของคณะผู้ทำงานขนาดใหญ่ของลูกจ้างปกเสื้อขาว (White collar employees) ในเยอรมนีและอเมริการะหว่าง ค.ศ. 1890-1940 คอร์กาได้ตรวจสอบว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ลูกจ้างเยอรมันมีความรู้สึกอ่อนไหวไปกับลัทธิชาติสังคมนิยม (National socialism) คอร์กาพยายามที่จะไปไกลกว่าโครงสร้างและกระบวนการที่เป็นจริงแลเห็น (Objective structure and process) ไปสู่ความสำนึกรับรู้ทางการเมือง (Political consciousness) ของผู้ที่ข้องเกี่ยวร่วมอยู่ในโครงสร้างและกระบวนการ ในผลงานต่อมาของคอร์กา เขาสนใจการจัดตั้งชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (The working class) จากมุมมองเบื้องต้นที่แตกต่างจากมุมมองเบื้องต้นของอี. พี. ทอมป์สัน (E. P. Thompson) สำหรับคอร์กาแล้ว พลังพื้นฐานในการสร้างชนชั้นผู้ใช้แรงงานสมัยใหม่ยังคงเป็นพลังเศรษฐกิจและพลังโครงสร้างต่อไป เมื่อทำงานด้วยความคิดเรื่องกระบวนการเจริญและทันสมัย เขาได้อธิบายไว้ในผลงานขนาดใหญ่ของเขาเรื่องการสร้างชนชั้นในศตวรรษที่ 19 (1990) ว่า พัฒนาการของบรรดาชนชั้นผู้ใช้แรงงานสมัยใหม่เป็นผลมาจากการคัดแยกค่าจ้างให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เงื่อนไขสภาพการณ์ของลัทธิทุนนิยม เมื่อมีผลงานขนานไปกับผลงานของคอร์กา บรรดานักประวัติศาสตร์สังคมนิยมชาวเยอรมันคนอื่นหันไปสนใจสภาพการณ์ของสังคมที่ติดตามมากับกระบวนการอุตสาหกรรมมากขึ้นทุกที

แน่นอน ต้องพิจารณาว่า ผลงานของเวห์เลอร์มีเจตจำนงที่จะเป็นผลงานประมวลสังเคราะห์ (Works of synthesis) เหมือนประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสังคม (Societal history,

Gesellschaftsgeschichte) มีใจเหมือนประวัติศาสตร์สังคมที่แสวงหาความรู้จากประสบการณ์ (Empirical social history) อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของเวห์เลอร์ว่าด้วยประวัติศาสตร์สังคมที่มีวิธีการวิพากษ์วิจารณ์ (A critical social history) ได้ให้แรงกระตุ้นให้มีการสอบสวนมากมายในประวัติศาสตร์สังคม เป็นการสอบสวนโดยอาศัยประสบการณ์ (Empirical investigations) จุดศูนย์กลางของการสอบสวนคือ กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมและผลของกระบวนการเพื่อการจัดแบ่งชนชั้นในท่ามกลางช่วงศตวรรษที่ 19 ผู้ใช้แรงงานของอุตสาหกรรมผู้ทำงานปกขาว และชนชั้นกลาง ความสนใจในผลของกระบวนการมีใจเรื่องใหม่ในเยอรมนี มันเป็นสาระดะหลักของวงการใช้แรงงานเพื่อประวัติศาสตร์สังคมสมัยใหม่ (Working Circle for Modern Social History) สถาปนาขึ้นโดยแวร์เนอร์ คอนเซอ (Werner Conze) ในไฮเดลแบร์ก (Heidelberg) ใน ค.ศ. 1957 เป็นองค์กรที่แข็งขันในปัจจุบัน ดึงดูดผู้อ่อนเยาว์ผู้เป็นนักประวัติศาสตร์สังคมที่ใช้วิธีการวิพากษ์วิจารณ์ วงการนั้นพิมพ์เผยแพร่ผลงานมากมายของพวกเขา สิ่งที่ยุติธรรมนักประวัติศาสตร์สังคมผู้ใช้วิธีการวิพากษ์วิจารณ์ได้เสริมเติมให้แก่การสอบสวนก็คือ การย้ำเน้นมากกว่าเดิมเรื่องทฤษฎี เพื่ออธิบายกระบวนการแปรเปลี่ยนรูปแบบสังคมที่เกิดขึ้นพร้อมกับกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมในฉากการเมืองเยอรมัน

ประวัติศาสตร์สังคมส่วนมากในทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ในเยอรมนีและในยุโรปตะวันตก และต่อมาในยุโรปตะวันออก เปลี่ยนการย้ำหนักแน่น จากปัจจัยเศรษฐกิจเป็นปัจจัยวัฒนธรรม แนวทางสู่การศึกษาทั้งสองแนวทางไม่จำเป็นต้องแยกออกจากกันต่างหาก ประวัติศาสตร์ชนชั้นผู้ใช้แรงงานในเยอรมนีได้ดำเนินไปโดยผ่านขั้นตอนมากมายตั้งแต่ทศวรรษที่ 1950 เหมือนแห่งอื่นในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ การศึกษาในระยะแรกที่ปรากฏออกมาจากแวดวงทำงานของแวร์เนอร์ คอนเซอ (Werner Conze) มีเป้าหมายโดยเฉพาะที่บทบาทของความเคลื่อนไหวของผู้ใช้แรงงานผู้ทะยานตนขึ้นมาในระหว่างกระบวนการอุตสาหกรรมภายในวัฒนธรรมการเมืองเยอรมันของศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 และเป้าหมายอยู่ที่การรวมกันเป็นหนึ่งสมบูรณ์ (Integration) ของความเคลื่อนไหวทั้งหลายให้เป็นความเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ของประเทศ หรือเป้าหมายอยู่ที่การขาดการรวมกันเป็นหนึ่ง

ผลงานการศึกษาสภาพการณ์ของชีวิตผู้ใช้แรงงาน โดยดีเตอร์ ลังเงอวีเชอ (Dieter Langewiesche) ฟรังซ์-โยเซฟ บรูกเกอไมเออร์ (Franz-Josef Brüggemeier) และเคลาส์ เทน

เฟลท์ (Klaus Tenfelde) ถ้วนมีเป้าหมายการเมืองที่เคลื่อนไปสู่เบื้องหลัง กลายเป็นภูมิหลัง ผลงานเหล่านั้นแตกต่างทั้งจากแนวทางของทอมป์สันในการใช้วัฒนธรรมเพื่อศึกษาชนชั้นผู้ใช้แรงงานและแนวทางของมิเชลล์ เปร์โรต์ (Michelle Perrot) และแนวทางอาทิ ของวิลเลียม ซีเวลล์ (William Sewell) ผู้ศึกษาโดยใช้แง่คิดความเห็นความเข้าใจลึกซึ้งทางด้านมานุษยวิทยา (Anthropological perspectives) ในการตรวจสอบด้านสัญลักษณ์และพิธีกรรมของการประท้วงของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน สำหรับลิ่งเงอวีเชอ บรุกเกอไมเออร์และเทนเฟลท์ (Tenfeld) แล้ว แหล่งข้อมูลพื้นฐานทั้งหลายยังคงเป็นข้อมูลสถิติแท้จริงจากประสบการณ์และยากที่จะเข้าใจ (Hard empirical data) มากกว่าจะเป็นข้อมูลวรรณกรรม (Literary data) หรือข้อมูลศิลปกรรม (Artistic data) หรือข้อมูลประเภทขนบธรรมเนียมและความเชื่อของสามัญชน (Folklore) คำโครงการอบงานคือ กระบวนการอุตสาหกรรมกับการจัดตั้งชนชั้นกรรมาชีพในเวลาต่อมา ทั้งสามคนมีเป้าหมายอยู่ที่คนชุดแร่อยู่ในแอง์รุห์ (Ruhr valley) และการระมัดระวังในการหยิบยกเรื่องเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสภาพการทำงานในเมืองแร่ การหาคนงานจากชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (ส่วนใหญ่เป็นชาวโปแลนด์อพยพ) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้าง และความขัดแย้งทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรุกเกอไมเออร์ตรวจสอบสภาพการเคหะ (Housing condition, การสร้างบ้านเรือน) ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพการทางสังคม – เช่น ผลกระทบของผู้อยู่อาศัยในเวลากลางคืนต่อชีวิตครอบครัวของชุมชนยากไร้) เชื้อโรคจากการอุตสาหกรรมได้ถูกแจกจ่ายอย่างละเอียด แต่ผู้ใช้แรงงานมิได้เป็นแต่เพียงเหยื่อเท่านั้น พวกเขาได้มีปฏิกิริยาและปกป้องตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่วนใหญ่โดยการนัดหยุดงานซ้ำซากด้วย แต่โดยทั่วไปแล้ว ได้ใช้วิธีการที่ตื่นเต้นเร้าใจตื่นตาน้อยกว่านั้น ดังในกรณีในคลับดื่มกินล่าลอง (Schnapskasinos, drinking club) – ดำรงมักไม่อดทนนัก – คลับประเภทนี้ได้แทนที่โรงเตี๊ยมโรงเหล้าแพงมากที่มักไม่ต้อนรับผู้ใช้แรงงาน วัฒนธรรมของชนกลุ่มชาติพันธุ์มีรากเหง้าอยู่ในวิถีชีวิตโปแลนด์และความเคร่งครัดในศาสนา วัฒนธรรมนั้นแยกบรรดาผู้ใช้แรงงานจากผู้ใช้แรงงานเยอรมัน ในด้านสถานที่ทำงานและเวลาว่าง วัฒนธรรมของชนกลุ่มชาติพันธุ์จึงบ่อนทำลายความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาของการนัดหยุดงาน

บรุกเกอไมเออร์ศึกษาสภาพการที่กระทบประชากรก่อน ตรวจสอบวัฒนธรรมประจำวันภายในกรอบโครงสร้างทางการเมือง ตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของจักรวรรดิเยอรมัน

และตรวจสอบความรู้สึกของชาวเยอรมันที่หวาดกลัวภัยทางการเมืองและวัฒนธรรมที่
คุกคามค่านิยมและศีลธรรมโคเคน จากนั้นบรุกเกอไมเออร์ก็หันไปสู่วิถีชีวิตส่วนตัวของ
คนขูดแร่และพยายามจำลองว่า อะไรคือความหวังและความฝันของพวกเขา บางครั้ง ปรากฏ
ว่า การเข้าถึงสิทธิในเครื่องนุ่งห่มพื้น ๆ และรองเท้าพื้น ๆ ก็ให้ความรู้สึกนึกคิดถึงสถานภาพ
และอภิสิทธิ์ (Privilege) ดังนั้น “เกียรติยศ” (“honor”) ในความหมายของเวเบอร์ หรือ “ทุนที่
เป็นสัญลักษณ์” (“symbolic capital”) ในความหมายของบูร์ดิเยอ (Bourdieu) ก็มีค่านิยมอยู่ใน
ตัวแล้วของบรรดาบุรุษผู้ถ่อมตน โดยความรู้สึกนึกคิดเรื่องศักดิ์ศรีของเขาถูกโจมตีเสมอ ในที่
นี้ ใช้คำว่า “บุรุษ” (“men”) เพราะโลกที่บรุกเกอไมเออร์พรรณนาเป็นโลกที่บุรุษเป็นพลัง
ทำงานหลักส่วนใหญ่ ผู้หญิงอยู่เบื้องหลัง เป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณทางเศรษฐกิจของ
บรรดานายจ้าง หญิงทั้งหลายเป็นผู้จัดที่อยู่หลับกินไม่แพงสำหรับผู้อยู่อาศัยย่ำแย่ โดยมิได้
รับเงินจ้างรางวัลใด ๆ แต่ชีวิตประวัติบุคคลให้ความเป็นมนุษย์ (Human face) แก่งานที่มีงานนั้น
อาจจะไม่ถึงเป็นงานส่วนตัวและเป็นชะตากรรมร่วมกัน ชีวิตประวัติกระตุ้นให้มีการทำประวัติ
ศาสตร์บอกเล่า (Oral history) ดังนั้น ลุตซ์ นีทัมเมอร์ (Lutz Niethammer) และคณะผู้ช่วย
ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึกต่อบรรดาผู้ใช้แรงงานและภรรยาของพวกเขาผู้อยู่อาศัยในแอ่งรูห์
เขตเหมืองแร่ในทศวรรษที่ 1930 สิ่งที่สำคัญในบรรดาสัมภาษณ์นั้นคือ สิ่งที่คุณจดจำ มิใช่
การจำลองสิ่งที่เป็นอยู่ สิ่งสำคัญคือ ความทรงจำได้สะท้อนวิถีทางอย่างไรที่หญิงชายได้พบ
พบมีประสบการณ์กับอดีตของตน

การเคลื่อนไหวจากประวัติศาสตร์ความเคลื่อนไหวของชนชั้นผู้ใช้แรงงานไปสู่
ประวัติศาสตร์แรงงาน (History of labor) โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ประสบการณ์ชีวิตของบุคคลนั้น
ถือว่าการเคลื่อนไหวที่ไม่มีคุณลักษณะเฉพาะสำหรับวิชาการของเยอรมนีตะวันตก หลัก
วิชานั้นได้สะท้อนแนวโน้มทั่วไปในประวัติศาสตร์สังคมในตะวันตก แม้แต่ในบรรดา
ประเทศที่เรียกว่า ประเทศสังคมนิยมที่หันมาสู่ประวัติศาสตร์สังคมช้ากว่า ในโลกตะวันออก
ที่เป็นโลกสังคมนิยม คุณจัด ๆ อยู่ในที่ที่ประวัติศาสตร์แรงงานมีแนวโน้มเป็นประวัติศาสตร์
แรงงานของกลุ่มเล็ก ๆ ชั้นยอด (Elitist) แต่งขึ้นจากมุมมองเบื้องต้นของความเคลื่อนไหวของ
แรงงานที่จัดตั้งขึ้นและจากมุมมองเบื้องต้นของพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social democratic
party) หรือพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist party) ภายหลัง ค.ศ. 1917 ดังตัวอย่างประวัติ

ศาสตร์ความเคลื่อนไหวของแรงงานเยอรมัน 8 เล่ม พิมพ์ในนครเบอร์ลินตะวันออกใน ค.ศ. 1966 แต่แม้ขนาดในเยอรมนีตะวันออก เมื่อถึงกลางทศวรรษที่ 1970 บรรดานักประวัติศาสตร์ก็กลับกลายเป็นว่ารู้สึกถึงความจำเป็นที่จะต้องหันไปสนใจชีวิตประจำวันของประชาชน ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน เยอรมัน กูชินสกี (Jürgen Kuczynski) ใน ค.ศ. 1981 ได้เขียนบทนำหนังสือชุด 5 เล่มของเขาเรื่อง *Geschichte des Alltags des Deutschen Volkes 1600-1945* (History of the Everyday Life of the German People 1600-1945, ประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวันของชาวเยอรมันระหว่าง ค.ศ. 1600-1945) บทนำนั้นเรียกร่องบรรดานักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์ให้เรียนรู้จากประวัติศาสตร์สังคมที่บรรดานักประวัติศาสตร์ผู้ไม่นิยมสังคมนิยมในตะวันตกเป็นผู้แต่ง ฮาร์ทมุต ซวahr (Hartmut Zwahr) ผู้เริ่มต้นจากความคิดมาร์กซ์คลาสสิกว่าด้วยชนชั้น ได้พิมพ์การศึกษาการจัดตั้งชนชั้นกรรมาชีพไลป์ซิกใน ค.ศ. 1978 การศึกษานั้นได้ตรวจสอบว่า กระบวนการอุตสาหกรรมและการจัดตั้งชนชั้นถูกสะท้อนออกมาอย่างไรในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น สายใยความผูกพันในครอบครัวและมิตรภาพในครอบครัว และกระบวนการอุตสาหกรรมและการจัดตั้งชนชั้นถูกสะท้อนออกมาอย่างไรในความสำนึกรับรู้ทางสังคม (Social consciousness) ในตอนหนึ่งโดยเฉพาะที่น่าสนใจที่ใช้หลักฐานชีวิตประวัติซึ่งมีอยู่ในแฟ้มส่วนตัวของผู้ใช้แรงงานและใช้ข้อมูลสถิติจากสำนักสถิติทั้งหลาย ฮาร์ทมุตวิเคราะห์การเลือกบิดามารดาทูนหัว (Godparents) ในแวดวงผู้ใช้แรงงาน เมื่อถึงกลางทศวรรษที่ 1980 กลุ่มนักชาติพันธุ์เยอรมันตะวันออกกลุ่มหนึ่งได้เริ่มร่วมกับนักวิชาการชาวเยอรมันตะวันตกและออสเตรเลียในการแต่งเรื่องเวลาว่างของบรรดาผู้ใช้แรงงานในนครเบอร์ลินเมื่อถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของศตวรรษ

สังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ของออสเตรเลียที่มีวิธีการวิพากษ์วิจารณ์นั้น มีความหลากหลายแปรเปลี่ยน เห็นได้จากผลงานของมิชาเอล มิเทอราวเออร์ (Michael Mitterauer) และผู้ร่วมงานด้วย ภายหลังเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์ประวัติศาสตร์สังคมและเศรษฐกิจประจำมหาวิทยาลัยแห่งเวียนนาใน ค.ศ. 1971 มิเทอราวเออร์และผู้ร่วมงานพยายามที่จะผสมผสานการศึกษาโครงสร้างและกระบวนการของสังคมเข้ากับการศึกษาแบบอย่างวัฒนธรรมและชีวิต มีการเน้นหนักมากเรื่องครอบครัว เพศ (Sexuality) วัยรุ่นหนุ่มสาว มากกว่าในผลงานของชาวเยอรมัน ในเวลาเดียวกัน พวกเขาได้ใช้วิธีการหาปริมาณอย่างกว้างขวางและ

แสดงความเปิดกว้างมากสู่ผลงานการศึกษาของชาวอังกฤษและฝรั่งเศสในด้านประวัติศาสตร์ประชากรศาสตร์และการตั้งครอบครัวใหม่อีก แต่ขณะที่ผลงานการศึกษา เช่น การศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Cambridge group) เพื่อแต่งประวัติศาสตร์ประชากรและโครงสร้างสังคมในอังกฤษ และการศึกษาของแควดวณักประวัติศาสตร์ประชากรศาสตร์ (Historical demographers) ที่มีลูยส์ อองรี (Louis Henry) ในฝรั่งเศสเป็นหลักนั้น ล้วนเป็นการศึกษาหนักไปในเรื่องสังคมก่อนสมัยอุตสาหกรรมและก่อนสมัยใหม่ กลุ่มเวียนนา (Vienna group) อุกฤษิตนามากอย่างกว้างขวางให้แก่ประวัติศาสตร์ครอบครัวและปัญหาวัยรุ่นกระเตาะ (Puberty) และเพศในท่ามกลางสังคมที่กำลังพัฒนาอุตสาหกรรมและพัฒนาความเจริญทันสมัย ประวัติศาสตร์บอกเล่าและการสร้างชีวประวัติบุคคลใหม่อีกก็มีความสำคัญ

การพัฒนาประวัติศาสตร์แรงงานดำเนินไปเทียบขนานกับประวัติศาสตร์สตรี ประวัติศาสตร์สตรีได้เริ่มต้นด้วยในอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนีและที่อื่น ๆ เมื่อต้นศตวรรษที่ 20 โดยเป็นประวัติศาสตร์ความเคลื่อนไหวของสตรีอย่างมีการจัดตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเคลื่อนไหวมักจะเรียกร่องขอสិทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Suffrage) ในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ประวัติศาสตร์สตรีมีมากมาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาทสตรีในกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรม และแล้ว ก็มีความสนใจที่ละเล็กทีละน้อยในเรื่องการดำรงชีพของชีวิตสตรี มีการพิจารณาความคิดหลักและวิธีการทั้งปวงของสังคมศาสตร์ใหม่อีกครั้ง เป็นที่น่าสนใจที่มีความเพียรพยายามที่จะผสมผสานความคิดหลักและวิธีการของสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์เข้ากับการวิเคราะห์ประสบการณ์ชีวิตของสตรีเป็นส่วนตัว ดังผลงานของโดโรธี เวียร์ลิงก์ (Dorothe Wierling) ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1987 เป็นผลงานเรื่องบรรดาสาวใช้ในบ้านของชนชั้นกลางเยอรมันในบรรดานครใหญ่เมื่อถึงจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของศตวรรษ ณ ที่นั้น อาชีพสาวใช้ถือเป็นปรากฏการณ์ของสังคมที่กำลังประสบกับความเปลี่ยนแปลงไปสู่กระบวนการอุตสาหกรรมและกระบวนการเจริญและทันสมัย ในระยะเปลี่ยนผ่านนั้น สาวใช้แสดงบทบาทสำคัญในการสร้างท่วงทีลีลาชีวิตของชนชั้นกลาง (A "bourgeois" lifestyle) ถ้าปราศจากพวกเขา ท่วงทีลีลานั้นยากที่จะเป็นไปได้ ในขณะเดียวกัน สาวใช้ก็ซึมซับรับค่านิยมของชนชั้นกลางและถ่ายทอดต่อมาไปสู่ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน สาวใช้แต่งงานกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ผลงานการศึกษาของเวียร์ลิงก์ใช้กลุ่มข้อมูลสถิติย่อยที่แสดงปริมาณ (Quantitative mass data) ถึง

กระนั้น เมื่อใช้อัตชีวประวัติ จดหมายและการสัมภาษณ์เท่าที่จะเป็นไปได้ เวียร์ลิงก์แสวงหาหนทางที่จะสืบค้นคุณภาพของสถานการณ์ชีวิต (Life situations) ของสาวใช้เท่าที่สาวใช้"ได้มีประสบการณ์พบและจดจำได้ ดังนั้น แนวทางการศึกษาแบบของโคโรธี เวียร์ลิงก์จึงยังคงอยู่ในประเพณีนิยมของสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ของเยอรมนีและในขณะเดียวกันแนวทางการศึกษาแนวนั้นก็ไปล้ำหน้าประเพณีนิยมนั้น

3. วิทยาศาสตร์แบบประวัติศาสตร์ (Historical Science)

ตามแบบคาร์ล มาร์กซ์

จากลัทธิวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ไปสู่มานุษยวิทยาวิจารณ์

สหภาพโซเวียตและบรรดาจักรวรรดิในยุโรปตะวันออกได้ทำให้ความคิดมาร์กซ์หรือความคิดมาร์กซ์-เลนิน (Marxist or Marxist-Leninist ideas) เป็นรูปเป็นร่าง มีตัวตนแท้จริง เมื่อสหภาพโซเวียตและบรรดาจักรวรรดิล่มสลายลงในทศวรรษที่ 1990 ประวัติศาสตร์นิพนธ์ มาร์กซิสต์และความคิดมาร์กซ์ ย่อมสูญเสียความน่าเชื่อถือและเกียรติภูมิเป็นธรรมดา อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ทั้งหลายดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์แห่งความคิดมาร์กซ์ ก่อนการล่มสลายของโลกคอมมิวนิสต์ในยุโรป พรรคยูมาร์กซิสต์ทางการเมืองของบรรดาพรรคคอมมิวนิสต์สากล (International Communist parties) ก็สิ้นสุดความน่าเชื่อถือไปนานแล้ว ในที่นี้ เห็นควรแบ่งแยกให้เห็นเด่นชัด ระหว่างรูปแบบของลัทธิมาร์กซ์ กับความคิดมาร์กซ์ของพรรคนอกกลุ่มคอมมิวนิสต์ยุโรปตะวันออก (Eastern Bloc) ที่พัฒนาอย่างเป็นอิสระจากข้อจำกัด ในขณะที่ลัทธิมาร์กซ์ของยุโรปตะวันตกก็พบบ้างมีประสบการณ์จากวิกฤตการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังบรรดานักศึกษาขบถ ในทศวรรษที่ 1960 เหตุผลของวิกฤตการณ์นี้มีต่าง ๆ ความคิดมาร์กซ์มีส่วนทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์สังคมทุนนิยมสมัยใหม่และวัฒนธรรมสมัยใหม่ มีความคิดเห็นเรื่องเช่นนี้อย่างกว้างขวางจริงจิงมาก แต่ลัทธิมาร์กซ์ก็เป็นตายเท่ากัน ลัทธิมาร์กซ์สูญเสียความน่าเชื่อถือไปมาก เพราะข้อสมมุติพื้นฐานฝังรากลึกเกินไปในศตวรรษที่ 19 ที่จะแสดงความกังวลใส่ใจในยุคหลังอุตสาหกรรม (Postindustrial age)

แต่ถึงกระนั้น จะประเมินคุณภาพของลัทธิมาร์กซ์ต่อสังคมศาสตร์แบบประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่กำหนดนิยามเองว่าเป็นทฤษฎีตรงกันข้ามกับมาร์กซ์และผลงานของมาร์กซ์ เวนเบอร์ ก็แทบจะเป็นไปไม่ได้ที่จะคิดเลย จะมองเห็นลัทธิมาร์กซ์เป็นความเคลื่อนไหวรวมกันเป็นหนึ่ง (A unified movement) มิได้ มีคำสอนของมาร์กซ์และเอนเงิลส์ (Engels) มีการตีความหมายผลงานของทั้งสองท่านอย่างหลากหลายมาแล้วหนึ่งศตวรรษครึ่ง หลักนิยมของลัทธิมาร์กซ์เองเต็มไปด้วยความรู้สึกขัดแย้งต่อสิ่งของหรือบุคคล (Ambivalence) และมีความหมายคลุม

เคอ็ว มาร์กซ์เป็นคนที่ข้ันหยัดในความคิดมาก แต่เขาก็มิได้เป็นคนที่คิดเป็นระบบหรือคิดอย่างคงที่เสี่ยทีเสี่ยว เขาจึงกระทำการด้วยความคิดหลักว่าด้วยวิทยาศาสตร์ 2 ความคิดที่ไม่ว่าเขาหรือผู้นิยมเขาสามารถที่จะประสานงานความคิดได้ ความคิดหนึ่งว่าด้วยวิทยาศาสตร์เป็นความคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivistic)¹ โดยมีข้อสมมุติพื้นฐานแบบวิทยาศาสตร์หลายประการระหว่าง ค.ศ. 1850-1890 ความคิดเห็นเรื่องความเป็นจริงก็ “เป็นไปตตามภาวการณ์ซึ่งอธิบายได้โดยกฎทางกายภาพ” (Mechanistic)² ทั้งนี้ ความคิดเห็นนี้มีความคิดพื้นฐาน 2 ประการ คือ (1) มีความเป็นไปได้ที่จะมีความรู้ เกิดจากเหตุผลหรือประสพการณ์ “ที่สามารถอธิบายหรือทดสอบให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างที่ตนรู้” (Objective knowledge)³ (2) ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ (Scientific knowledge) แสดงออกตนเองในถ้อยความทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมของปรากฏการณ์ที่เป็นไปตตามกฎ สำหรับประวัติศาสตร์แล้ว นี้หมายถึงการที่ต้องค้นพบและกำหนดกฎเกณฑ์ของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เพื่อประวัติศาสตร์จะบรรลุถึงระดับของวิทยาศาสตร์ ในที่นี้ มาร์กซ์แตกต่างจากนักปฏิฐานนิยม (Positivists) คนอื่น เช่น โทมัส เฮนรี บัคเคิล (Thomas Henry Buckle) และฮิปโปลิต เทนน์ (Hippolyte Taine) ตรงที่มาร์กซ์เห็นเครื่องมือเคอ็วอันดับแรกของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อยู่ในความขัดแย้งทางสังคม ความขัดแย้งนั้นมีรากฝังแน่นอยู่ในความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ พลังขับเคลื่อนเบื้องหลังประวัติศาสตร์คือ พลังการผลิต (Productive forces) มิใช่ความคิด (Idea) มาร์กซ์ได้เผยแพร่อะไรเรื่องนี้

¹ Positivistic มาจาก Positivism “ปฏิฐานนิยม : ทรศนะที่ถือว่า ความรู้ที่สูงสุดคือความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัส” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายได้คำ “positivism ปฏิฐานนิยม.”

² mechanistic “1. ของทฤษฎีจักรกลนิยม (Mechanism) หรือเป็นไปตตามทฤษฎีนั้น 2. ของกลศาสตร์หรือของความคิดเกี่ยวกับจักรกล” ดู Webster’s, s.v. “mechanistic.”

“mechanism จักรกลนิยม : ทรศนะที่ถือว่า ปรากฏการณ์ธรรมชาติ รวมทั้งปรากฏการณ์และพฤติกรรมของสิ่งมีชีวิต เป็นไปตตามภาวการณ์ซึ่งอธิบายได้โดยกฎทางกายภาพ ปรากฏการณ์และพฤติกรรมนี้เป็นไปโดยไร้เจตจำนงและจุดหมาย” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายได้คำ “mechanism.”

³ ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายได้คำ “objective knowledge ความรู้เชิงประวิสัย.”

อย่างรวบรัดคัดความที่สุดในบทนำของหนังสือ **A Contribution to a Critique of Political Economy** พลังการผลิตเหล่านั้น เมื่อดำเนินไปตามครรลองแห่งการพัฒนาไป ย่อมเผชิญความขัดแย้งกับสภาพการณ์ทางสังคมที่พลังการผลิตได้ทำให้เกิดขึ้น แต่พลังการผลิตกลับต้องเป็นปฏิปักษ์ต่อต้านสภาพการณ์ทางสังคม เมื่อสภาพการณ์ทางสังคมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเต็มที่ของพลังการผลิต เมื่อกฎแห่งธรรมชาติมีลักษณะหลีกเลี่ยงมิได้ มวลมนุษยชาติจึงถูกกระตุ้นจากสภาพการณ์ดั้งเดิมของลัทธิคอมมิวนิสต์ดั้งเดิมแท้จริง เป็นสภาพการณ์ของสังคมเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ ทำไร่เลื่อนลอยและล่าสัตว์ ไปสู่ขั้นตอนของการสร้างสังคมยุคโบราณ สังคมศักดินาสวามิภักดิ์และสังคมชนชั้นกลางตามลำดับ จนไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ ในสังคมคอมมิวนิสต์ ย่อมจะมีการเอาชนะลัทธินิยมเป็นปฏิปักษ์เป็นตรงข้ามที่ฝังแน่นอยู่ในบรรดาสังคมที่มาก่อน สำหรับมาร์กซ์และผู้คนร่วมสมัยส่วนมากแล้ว ความเจริญก้าวหน้าของมวลมนุษยชาติอยู่ตรงกลางในโลกตะวันตก โลกตะวันตกเคลื่อนไหวไปมาเต็มพลังแต่ลำพัง ขณะที่เอเชียและแอฟริกา (ในที่นี่ มาร์กซ์เห็นด้วยกับเฮเกิล) เฉื่อยชಾಯู่กับที่

ทรศนะเรื่องวิทยาศาสตร์และทรศนะเรื่องประวัติศาสตร์ฝังแน่นอยู่ในกระแสหลักของความคิดตะวันตกในศตวรรษที่ 19 แตกต่างจากความคิดตะวันตกเด่นชัดในด้านจุดประสงค์ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงฉับพลันทันทีแบบปฏิวัติเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ตลอดชีวิตของมาร์กซ์เอง เขามีความคิดเห็นที่แตกต่างมากกว่าด้วยความเป็นจริงและความรู้ ซึ่งแสดงบทบาทสำคัญในความคิดมาร์กซ์และประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบมาร์กซ์ในศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายนอกกลุ่มโซเวียต (Soviet Bloc, กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีสหภาพโซเวียตรัสเซียเป็นผู้นำ) คำ “วิภาษวิธี” (“dialectic”) มักถูกนำไปใช้เพื่ออ้างอิงถึงความคิดหลักที่เป็นทางเลือก ดังนั้นต้องถูกใช้อย่างระมัดระวัง เพราะคำนั้นเกี่ยวข้องกับความแตกต่างเป็นตรงกันข้ามภายใน ในด้านหนึ่ง วิภาษวิธีไม่ยอมรับความคิดแบบลัทธิปฏิฐานนิยม (Positivistic conception) เป็นความคิดว่าด้วยความสำคัญมาก่อน อันดับแรกของโลกที่มีปรากฏการณ์สำหรับวิทยาศาสตร์ เพราะความคิดนั้นถือว่า สรรพสิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นได้นั้นล้วนเป็นปัญหา และจะต้องเข้าใจสิ่งที่ปรากฏนั้นตามบริบทกว้างกว่านั้นของพลังทั้งหลายที่ขัดแย้งกัน ในระยะแรกของชีวิตมาร์กซ์ใน ค.ศ. 1844 ใน **Grundrisse** แห่งปี 1857-58 และบทแรกของหนังสือเล่ม 1 เรื่อง **Das Kapital** (1867) ซึ่งถือเป็นหนังสือแสดงออกภูมิภาวะของมาร์กซ์ เขาได้ตั้งคำถามเรื่อง

ข้อสมมุติพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิกที่ว่า ต้องเข้าใจโลกเศรษฐกิจตามที่พลังเศรษฐกิจได้กระทำอยู่ในโลกเศรษฐกิจนั้น และเขาเรียกร้องว่า พลังเศรษฐกิจต้องถูกวัดตามความจำเป็นของมนุษย์ แทนที่จะกำหนดพลังวัตถุซึ่งมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับวัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ ให้เป็นอันดับแรกมาก่อน และแม้จะมีวาทกรรมเชิงวัตถุนิยมของคาร์ล มาร์กซ์ ทรรศนะเชิงวิภาษวิธี (Dialectical view) ปฏิเสธไม่ยอมรับความคิดที่ถือพลังวัตถุล้ำหน้าพลังมนุษย์ ทรรศนะเชิงวิภาษวิธีจึงปฏิเสธเศรษฐศาสตร์การเมืองหรือระบบเศรษฐกิจมากกว่าที่มีการกระทำตามข้อตั้งที่เป็นเหตุในการอ้างเหตุผล (Premise) เพราะระบบเศรษฐกิจหรือเศรษฐศาสตร์การเมืองต้องอาศัยทุนเหนือกว่าความจำเป็นยิ่งยวดภายในและความปรารถนาของมนุษย์ ก่อเกิดความคิดเห็นเรื่องแรงงานต่างด้าวในต้นฉบับตัวเขียนปี ค.ศ. 1844 และการสังเกตของมาร์กซ์ใน **Das Kapital** ที่ว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองของทุนเป็นของรัฐหนึ่งของสังคม ภายในรัฐนั้น กระบวนการผลิต (Process of production) ได้สร้างความทุกข์ระทมให้แก่มนุษย์ แทนที่มนุษย์จะควบคุมกระบวนการนั้น วิภาษวิธีเป็นวิธีการของปรัชญา ผู้เริ่มต้นใช้คือ โสกราตีส (Socrates) วิภาษวิธีเป็นรูปแบบของการให้เหตุผลที่ดำเนินไปโดยชี้ให้เห็นความแย้งเป็นตรงกันข้าม (Contradiction) ที่ฝังแน่นอยู่ในการถกเถียง โดยบังคับให้ตั้งกฎเกณฑ์ใหม่ (Formulation) ดำเนินไปจนถึงการตรวจสอบความแตกต่างเป็นตรงกันข้ามซึ่งอยู่ในการตั้งกฎเกณฑ์ใหม่ วิภาษวิธีจึงกลายเป็นพื้นฐานสำหรับทฤษฎีวิพากษ์วิจารณ์ (A critical theory) ที่จับตาอยู่ที่การพิจารณาที่มีได้ยึดถือเหตุผล (Irrationalities) ในกรณีนี้ ก็คือการละเมิดศักดิ์ศรีของมนุษย์ การพิจารณาที่ไม่ยึดถือเหตุผลย่อมมีอยู่ในการสร้างสังคมทุกสังคม (Social formation) แต่ในอีกด้านหนึ่ง มาร์กซ์ได้ผสมกลมกลืนการวิเคราะห์วิจารณ์ (Critique) ของเขาเรื่องลัทธิ ปฏิฐานนิยม เข้ากับความคิดของลัทธิปฏิฐานนิยมว่าด้วยกระบวนการที่ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ (A law-governed process) ภายในกระบวนการนั้น วิภาษวิธีมีรูปแบบวัตถุนำไปสู่การทำให้ประวัติศาสตร์บรรลุผลในสังคมคอมมิวนิสต์

ความคิดที่ยึดมั่นถึมั่นนี้ โดยเฉพาะความรู้สึกนึกเห็นวิภาษวิธี ได้กลายเป็นพื้นฐานสำหรับลัทธิขบวนการหรือลัทธิขบวนการมาร์กซ์-เลนินนิสต์ (Marxist-Leninist doctrine) ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ตั้งมั่นอยู่ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มโซเวียต ลัทธิเลนินได้นำข้อสังเกตใหม่เข้าไปในลัทธิขบวนการมาร์กซ์ซึ่งเดิมเป็นข้อสังเกตที่ไม่มีปรากฏในผลงาน

ของมาร์กซ์ มาร์กซ์ได้ทักท้วงเอาเองว่ามีการให้ทุกสารทิศของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ แม้รูปแบบเป็นนามธรรมที่ยืดถือได้รับผลกระทบจากการกระทำทางการเมือง จึงปล่อยให้มีความเสรีภาพ (A sphere of freedom) ถึงกระนั้น การปฏิวัติอุบัติขึ้นได้เฉพาะเมื่อประวัติศาสตร์ได้พัฒนาไปก่อน เป็นการเตรียมเส้นทางไว้ให้เท่านั้น ตามคำของมาร์กซ์ : “ไม่มีระเบียบแบบแผนใดของสังคมจะสูญสิ้นตายไปก่อนบรรดาพลังการผลิตทั้งหมด มีช่องทางเนื้อที่ในระเบียบแบบแผนของสังคม เนื้อที่ช่องทางนั้นได้พัฒนาขึ้นเพื่อพลังการผลิต” เลนินได้ปรับความคิดเห็นโดยใช้ลัทธินิยมอาสาสมัคร (Voluntarism) ที่ย้ำความเป็นศูนย์กลางของพรรคคอมมิวนิสต์ จากจุดนี้ ก็มีการประสานให้การวิจัยทางประวัติศาสตร์และการแต่งประวัติศาสตร์ต้องสยบยอมต่อยุทธศาสตร์วันต่อวันของพรรค

ควรมีการระวังป้องกันตนจากภาพลักษณ์เรียบง่ายของการศึกษาประวัติศาสตร์ในสหภาพโซเวียตและกลุ่มโซเวียต บรรดาระัฐที่ถูกโซเวียตครอบงำมีระบอบเผด็จการที่แสวงหาทางที่จะควบคุมระดับสูงเหนือการแต่งและการสอนประวัติศาสตร์และแสวงหาทางที่จะใช้ประวัติศาสตร์เพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง แต่ก็มี ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างบรรดาระัฐที่รวมอยู่ในระบบนี้ กับภายในแต่ละรัฐโดยเอกเทศ หลักนิยมทางการคือ มาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ ส่วนกลางของหลักนิยมนั้นคือ วัตถุนิยมทางประวัติศาสตร์และวัตถุนิยมทางวิภาษวิธี (Historical and dialectical materialism) โดยมีความคิดว่าด้วยการต่อสู้ระหว่างชนชั้นและการสลับสับเปลี่ยนการสร้างสังคมแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่งในระดับสูงกว่า ในบรรดาประเทศทั้งปวงของกลุ่มโซเวียต คณะกรรมการกลางของพรรค (Central Committee of the Party) และสภาพรรค (Party Congress) ได้กำหนดแนวทางของการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่ภายในกรอบนี้ ก็มีความหลากหลายที่สำคัญอยู่

การศึกษาประวัติศาสตร์มีมากมายหลายแบบของการศึกษาเฉพาะเรื่อง (Areas) แต่ละแบบมีการใช้ความคิดควบคุมที่แตกต่างกัน ประวัติศาสตร์นิพนธ์มีค่าความหมายมากที่สุดต่อพรรคคอมมิวนิสต์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์นั้น โดยความจริงแล้ว มิได้ถูกขจัดออกไปจากความคิดของมาร์กซ์ที่ว่าด้วยสังคมและประวัติศาสตร์เสียทีเดียว ประวัติศาสตร์นิพนธ์ถูกพรคนำไปใช้สนองผลประโยชน์ทางการเมือง แม้จะมีการใช้ศัพท์แสงวลีของมาร์กซ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาเฉพาะเรื่องประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ประวัติศาสตร์พรรคตั้งแต่ ค.ศ. 1917 และ

การที่สหภาพโซเวียตรัสเซียเผชิญหน้ากับบรรดา รัฐนายทุน แต่จุดประสงค์หลักที่แท้ที่เป็นเรื่องได้เถียงและฉวยโอกาส มากกว่าจะเป็นจุดประสงค์ทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ การโจมตีรูปแบบทั้งหลายของความเบี่ยงเบนทางการเมือง (Political deviation) ประการที่สอง ในระดับประวัติศาสตร์มหภาค (Macrohistorical level) มีการกำหนดให้มีถ้อยคำและเค้าโครงประวัติศาสตร์แบบมาร์กซ์ไว้ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (Historical process) ที่กว้างขวางกว่า กล่าวคือ พรรณนาเหตุการณ์โดยใช้ถ้อยคำศัพท์แสงและเค้าโครงประวัติศาสตร์แบบมาร์กซ์ การวิเคราะห์ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างชนชั้นก็ถือว่าเป็นความจำเป็นในการสร้าง (จำลอง, เขียน) เหตุการณ์ปฏิวัติหรือวิกฤติการณ์โดยเฉพาะขึ้นมาใหม่อีกครั้ง ถึงกระนั้นเนื้อเรื่องของการวิจัยประวัติศาสตร์ยิ่งห่างไกลจากคำถามเรื่องการเมืองปัจจุบันมากเท่าใด นักประวัติศาสตร์ก็ยิ่งเป็นอิสระมากเท่านั้นในการเขียนประวัติศาสตร์คลาสสิก ไบแซนไทน์และยุคกลาง แต่ในการเขียนประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมด้วย เพื่อให้แน่ใจ ก็จำเป็นต้องคัดคำพูดของคาร์ล มาร์กซ์ เองเกิลส์ (Engels) และเลนินและสตาลิน (Stalin) ก่อนปี 1956 แต่การคัดข้อความคำพูดเหล่านี้มักเป็นการกระทำพอเป็นพิธีและมีได้เป็นเรื่องสำคัญนักสำหรับการวิจัยที่มีพื้นฐานอยู่ที่การตรวจสอบวัสดุเอกสารจดหมายเหตุ (Archival materials) อย่างรอบคอบ จุดอ่อนของการวิจัยส่วนมากนี้ก็คือ การวิจัยมักจำกัดตนเองอยู่ที่การสร้างสมข้อเท็จจริงโดยมิได้ใคร่ตรองเทียบเคียงข้อเท็จจริงว่าสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าผลงานที่สังเคราะห์ประมวลแล้วเผชิญกับการกำหนดมีทฤษฎีทั้งหลายที่ดูยิ่งใหญ่กว่ามีคำนิยามข้อบกพร่อง ผลงานที่มีการวิจัยเอกสารจดหมายเหตุจะขาดแคลนการพิจารณาและการทำให้ทฤษฎีสลับซับซ้อน ทฤษฎีที่สลับซับซ้อนย่อมทำให้ผลงานนั้น ๆ มีค่ามากกว่าการเป็นผลงานศึกษาโบราณวัตถุโบราณสถาน อย่างไรก็ตาม แม้จะอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเช่นนั้น ผลงานจริงจังและเต็มไปด้วยจินตนาการก็ยังมีบรรลุผลสำเร็จ แม้จะยากลำบากยิ่งกว่านั้นในสหภาพโซเวียตและในเยอรมนีตะวันออกประเทศเหล่านั้นมีการควบคุมเข้มงวด ผสมผสานกับความอ่อนน้อมของฝ่ายนักประวัติศาสตร์ทั้งหลาย ในโปแลนด์ ภายหลังจากปี ค.ศ. 1956 ปีที่ครุชเชฟ (Khrushchev) กล่าวสุนทรพจน์ต่อสภาพรรคแห่งสหภาพโซเวียตครั้งที่ 20 และเป็นปีที่เกิดการจลาจลในนครโปซนาน (Poznan) ในโปแลนด์ บรรดานักประวัติศาสตร์โปแลนด์จัดการสกัดกั้นอุดมการณ์มิให้เป็นเครื่องชี้นำทาง การศึกษาประวัติศาสตร์ถูกจำกัดขอบเขตเข้มงวดก็เฉพาะเมื่อมีการศึกษาเรื่องที่

และผลประโยชน์โดยตรงของพรรค หรือแต่เรื่องสัมพันธ์ภาพกับสหภาพโซเวียต อาทิเช่น การสังหารหมู่ที่กาติน (Katyn Massacre) ก่อนเกิดสงคราม มีการพัฒนาตำหนักศึกษานักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมที่ขึ้นชื่อคือ ฟรานซิสเซค บูซัค (Franciszek Bujak) และจัน รุทเกสกี (Jan Rutkowski) ทั้งสองคนติดต่อกับบลอค (Bloch) และแฟวร์ (Febvre) ดังนั้น ใน ค.ศ. 1926 มีการสถาปนาวารสารฉบับหนึ่งในโปแลนด์ โดยมีความสนใจใกล้เคียงมากกับความสนใจแบบของ *Annales d'histoire économique et sociale* ซึ่งสถาปนาขึ้นสามปีต่อมา และวารสารของโปแลนด์มีชื่อวารสารเหมือนกันกับฉบับ *Annales* โดยตั้งชื่อว่า *Roczniki Dziejow Spotecznych i Gospodarczych* (Annals of Social and Economic History) ใน ค.ศ. 1956 มีความสนใจในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมตามประเพณีนิยมของบูซัค และรุทเกสกีอีกครั้ง และมีการติดต่อกับ *Annales* อีกครั้ง

แนวทางการศึกษาแบบมาร์กซิสต์และแบบของ *Annales* มีหลายจุดที่สอดคล้องไปกันได้สมเหตุสมผล ดังนั้น ผลงานของสถาบันใหม่เพื่อประวัติศาสตร์วัฒนธรรมทางวัตถุ (Institute for History of Material culture) ในโปแลนด์ ก็เหมาะสมดีกับความสนใจของ *Annales* ในวัฒนธรรมประชาชน (Popular culture) แฟร์นองด์ โบรเคลได้แปลหนังสือของ วิโทลด์ คูลา (Witold Kula) เรื่อง *Economic Theory of the Feudal System* เป็นฉบับภาษาฝรั่งเศสอย่างรวดเร็วมาก และเขียนบทนำแล้ว บรรดานักประวัติศาสตร์ชาวโปแลนด์ก็เขียนบทความให้ *Annales* ด้วย หนังสือของคูลา (Kula) เรื่อง *Measures and Men* แสวงหาทางที่จะสำรวจความหมายทางสัญลักษณ์ของน้ำหนัก (Weights) ตลอดประวัติศาสตร์ตะวันตกทั้งหมด เจริช โทโปลสกี (Jerzy Topolski) ได้ริเริ่มการสนทนากับบรรดานักประวัติศาสตร์ที่มิใช่มาร์กซิสต์ ในวารสารของเขาชื่อ *Studia Metodologiczne* และวารสารภาษาอังกฤษ *Poznan Studies in the Social Sciences and the Humanities* เป็นการสนทนาถกแถลงปัญหาทฤษฎีและวิธีการ ในอังการี ประวัติศาสตร์นิพนธ์ก็เคลื่อนไหวไปในครรลองเดียวกันนั้น ในเชโกสโลวะเกีย มีความพยายามที่จะติดต่อกับหลักวิชาการประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศ แต่ถูกจำกัดขอบเขตเมื่อกองทัพโซเวียตยึดครองประเทศใน ค.ศ. 1968 แต่ในสหภาพโซเวียตเอง ผลงานสำคัญปรากฏโดยมิได้อยู่ในขอบเขตแคบ ๆ ของปรัชญามันคงของมาร์กซิสต์-เลนิน และทฤษฎีแห่งประวัติศาสตร์ มิคาอิล บาคติน (Michael Bakhtin) เขียนเรื่องสนับสนุน

มานุษยวิทยาประวัติศาสตร์และสัญลัษณ์ศาสตร์ (Semiotics) ในทศวรรษที่ 1930 ทำให้เขา ถูกกลั่นแกล้งอย่างหนักในสมัยสตาลิน และในนครมอสโก หนังสือของอารอน ยูเรียวิช เรื่อง **The Categories of Medieval Culture** (1971) และผลงานทั้งหลายของเขาในเวลาต่อมา ก็ได้ ฟูพื้นฐานในสหภาพโซเวียตสำหรับประวัติศาสตร์แบบมิใช่ประวัติศาสตร์แนวมาร์กซ์ หาก แต่เป็นประวัติศาสตร์ว่าด้วยอำนาจจิต (History of mentalities)

ทฤษฎีมาร์กซิสต์ทางการเป็นทฤษฎีเคร่งเข้มงวดกดขี่ไม่ก่อเกิดมรรคผลให้เป็น ประโยชน์ ถึงกระนั้น ทฤษฎีนี้สามารถตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์สำหรับประวัติศาสตร์สังคม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บรรดานักประวัติศาสตร์ในกลุ่มโซเวียตแสดงความสนใจในคำถาม เรื่องวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) โครงการขนาดใหญ่ในเยอรมนีตะวันออกที่เริ่มต้น เมื่อปลายทศวรรษที่ 1970 ได้ดำเนินการศึกษาวัฒนธรรมของที่ราบมักเดบวร์ก (Magdeburg Plain) ในระหว่างศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 19 เป็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary study) สมัยที่ศึกษานั้นเป็นสมัยของความเติบโตใหญ่ของกระบวนการพัฒนา ชุมชนเมือง (Urbaniza- tion) และกระบวนการพัฒนาการเกษตรให้เป็นพาณิชย์กรรม (Commer- cialization of agriculture) การศึกษาเหล่านี้มุ่งมั่นที่จะดำเนินการจากพื้นฐานเศรษฐกิจและสังคม ไปสู่ด้านวัฒนธรรม อาหาร แฟชั่น สถาปัตยกรรม งานเทศกาล งานรื่นเริง เป็นต้น การศึกษา เหล่านี้เหมือนกับการแสวงหา *histoire totale* (Total history, ประวัติศาสตร์รวมเรื่องทั้งหมด ไว้ด้วยกัน) ของภูมิภาคหนึ่งที่บรรดานักประวัติศาสตร์สาย *Annales* ได้แต่งตั้ง การขำประชา กรผู้ทำงานในหลักนิยมมาร์กซิสต์ควรจะกระตุ้นให้มีการศึกษาชนชั้นผู้ใช้แรงงาน แต่อย่างน้อย ที่สุด ในสหภาพโซเวียตและเยอรมนีตะวันออก ประวัติศาสตร์ชนชั้นผู้ใช้แรงงานหมายถึงประวัติ ศาสตร์ความเคลื่อนไหวของผู้ใช้แรงงานที่รวมตัวจัดตั้ง หมายถึงบรรดานักสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democrats) จนกระทั่ง ค.ศ. 1914 และบรรดาคอมมิวนิสต์ผู้มาทีหลัง ประวัติศาสตร์ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานส่วนมากเป็นเรื่องประวัติศาสตร์การเมือง ดำเนินเรื่องบทบาทของชนชั้น กรรมอาชีพในสถานการณ์ปฏิวัติเป็นพิเศษโดยเฉพาะ และแม้จะป่าวประกาศว่า ประวัติศาสตร์ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานมิใช่ประวัติศาสตร์ผู้ใช้แรงงานกลุ่มเล็กระดับสูง (An elitist history) แต่ โดยทั่วไปแล้ว ประวัติศาสตร์ผู้ใช้แรงงานเป็นประวัติศาสตร์ของคณะบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ ระดับ สูง ตัวอย่างเช่น ประวัติศาสตร์ชนชั้นผู้ใช้แรงงานเยอรมัน 8 เล่ม ที่คณะกรรมการกลางของ

พรรคสังคมนิยมเอกภาพเยอรมันตะวันออก (East German Social Unity Party) เป็นผู้พิมพ์ใน ค.ศ. 1966 โดยเชิดชูอย่างภาคภูมิใจว่าเป็นคลาสสิกมาร์กซิสต์และเป็น “มติของพรรคชนชั้นผู้ใช้แรงงาน สุนทรพจน์ และความเรียงของเจ้าหน้าที่ของความเคลื่อนไหวของชนชั้นผู้ใช้แรงงานเยอรมัน” เยอร์เก็น คูชินสกี (Jürgen Kuczynski) ผู้อาวุโสของบรรดานักประวัติศาสตร์เยอรมันตะวันออกได้ร้องทุกข์ไว้ในประวัติศาสตร์ชีวิตประจำวัน (History of everyday life) ของเขาว่า บรรดานักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์ในเยอรมนีตะวันออกไม่สามารถที่จะแต่งประวัติศาสตร์ประสบการณ์ชีวิตประจำวันของสามัญชนอย่างแท้จริงได้และขอเรียกร้องให้มองหาแม่แบบในประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่มีใช้แนวมาร์กซ์ในตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้มองหาแม่แบบในประวัติศาสตร์นิพนธ์สาย *Annales*

เมื่อระบบโซเวียตทลายลงใน ค.ศ. 1989 บรรดานักประวัติศาสตร์ส่วนมากในยุโรปตะวันออกและในสหภาพโซเวียตก็รู้สึกตัวว่าทฤษฎีมาร์กซ์-เลนินมีความไม่เพียงพอ ภายใต้อาณัติชีวิตและความคิดในศตวรรษที่ 20 ได้มีการตรวจสอบประเพณีนิยมมาร์กซ์จากมุมมองเบื้องต้นของลัทธิมาร์กซ์อย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง แน่แน่นอนว่า มันจะยากลำบากที่จะกำหนดค่านิยมสิ่งซึ่งประกอบขึ้นเป็นลัทธิมาร์กซ์ที่มีได้เป็นอุดมการณ์ทางการเมืองในประเทศทั้งหลาย ในบทนี้ เมื่อพรรณนาประวัติศาสตร์นิพนธ์มาร์กซิสต์ ย่อมมีการอ้างอิงถึงบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้ถือตนเป็นผู้นิยมลัทธิมาร์กซ์ (Marxists) ส่วนมาก โดยทั่วไปแล้ว เมื่อเริ่มต้นอาชีพในระยะแรก ในครั้งใดครั้งหนึ่งก็เคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ดังนั้น ระหว่าง ค.ศ. 1947-1956 มีกลุ่มนักประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Party's Historian Group) ดำรงคงอยู่ในอังกฤษ เช่น มอริซ คอบบ์ (Maurice Dobb) รอดนีย์ ฮิลตัน (Rodney Hilton) คริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill) เอริก ฮอบส์บาว (Eric Hobsbawm) และเอ็ดเวิร์ด พี. ทอมป์สัน (Edward P. Thompson) ใน ค.ศ. 1956 เมื่อมีการบุกฮังการีและภายหลังสุนทรพจน์ของครุสชอฟในการประชุมครั้งที่ 20 ของสภาแห่งพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต (Congress of the Communist Party) บรรดานักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์ส่วนมากแตกหักกับพรรคคอมมิวนิสต์เป็นการประท้วงที่สหภาพโซเวียตได้ปฏิบัติการปราบปราม มีหลายกรณีมากทีเดียวที่นักประวัติศาสตร์ทั้งหลายผู้ทิ้งพรรคไปแล้ว ยังถือตนเป็นมาร์กซิสต์และนักวิจารณ์ของสังคมนิยม เช่น เอ็ดเวิร์ด ทอมป์สัน

ในระยะแรก ไม่กี่ปีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการถกเถียงในมวลงหมู่มาร์กซิสต์ ในตะวันตกถกเถียงกันภายในกรอบความคิดมาร์กซิสต์หลักที่ว่าด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น มอริซ คอบบ์และพอล สวิซี (Paul Sweezy) ได้ร่วมการถกเถียงเรื่องการเปลี่ยนผ่านจากลัทธินิยมศักดินาสวามิภักดิ์ไปสู่ลัทธิทุนนิยม ประเด็นมีอยู่ว่า ลัทธินิยมศักดินาสวามิภักดิ์ล่มจมด้วยเหตุภายใน คือ ความแย้งเป็นตรงกันข้ามทางเศรษฐกิจ ดังที่คอบบ์ถกเถียง หรือความเจริญทางพาณิชยกรรมเป็นปัจจัยภายนอกกำหนดความล่มจมของลัทธินิยมศักดินาสวามิภักดิ์? ในทางเทียบขนานกันไป ก็มีการถกเถียงกันในหมู่นักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์ในฝรั่งเศส อิตาลี โปแลนด์และที่อื่น ๆ การโต้เถียงเหล่านั้นโดยตัวของมันเองควรเป็นที่สนใจกันเฉพาะในแวดวงเล็ก ๆ ของผู้ที่มีความเชื่อถือผูกพัน แต่การถกเถียงปลุกเร้าให้เกิดความสนใจในวงกว้างกว่าแวดวงแคบ ๆ นั้น การตีความหมายประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์ แสดงการทำทาบประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอื่นในด้านเหตุผลทางการเมืองน้อยกว่าการที่พวกมาร์กซิสต์สงสัยไถ่ถามประวัติศาสตร์แบบเน้นเหตุการณ์และเน้นตัวบุคคล (A traditional event-and person-oriented history) และเรียกร้องให้สนใจเรื่องราวสังคมและความเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งที่บรรดานักประวัติศาสตร์ที่โซ่มาร์กซิสต์สนใจคือ คำถามที่บรรดามาร์กซิสต์ถาม มากกว่าคำตอบที่มั่นคงแน่นอนที่บรรดามาร์กซิสต์เสนอ ดังนั้น วารสาร *Past and Present* ที่บรรดานักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์สถาปนาขึ้นใน ค.ศ. 1952 และมีได้ถูกพรรคควบคุมนั้น ในไม่ช้าก็กลับกลายเป็นฟอรัมของการถกเถียงระหว่างบรรดานักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์กับบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้นำสายอื่น เช่น ลอเรนซ์ สโตน ที. เอส. แอชตัน (T.S. Ashton) จอห์น อีเลียต (John Elliot) และเจฟฟี่ เอลตัน (Geoffrey Elton) วารสาร *Past and Present* สนใจสังคมและวัฒนธรรมกว้างมาก วารสารนี้เริ่มมีฐานะสำคัญในอังกฤษมิได้ต่างจากวารสาร *Annales* ในฝรั่งเศส ในประเทศนั้น วารสาร *Annales* มีการโต้แย้งใหญ่หลวงเรื่องวิกฤติการณ์ของระบอบชนชั้นสูง (Aristocracy) และบทบาทของชนชั้นในการปฏิวัติโดยพวกพิวริตัน (Puritan revolution) ก็ดำเนินไป พร้อม ๆ กับการถกเถียงข้องเกี่ยวกับบรรดานักประวัติศาสตร์ชาวฝรั่งเศส อังกฤษและอเมริกาเหนือก็ได้เกิดขึ้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ในการศึกษาอัน อัลแบร์ต์ มาทีเอซ (Albert Mathiez) อัลแบร์ต์ โซบูล (Albert Soboul) ได้เสนอหลักการพื้นฐานหรือภาวะพื้นฐาน (Thesis) มาร์กซิสต์ที่ถือว่า การปฏิวัติ

ฝรั่งเศสคือการปฏิวัติของชนชั้นกลาง (A bourgeois revolution) จอร์จส์ เลอเฟวว์ (Georges Lefebvre) เสนอภาวะพื้นฐานในรูปแบบอันสลับซับซ้อนยิ่งกว่านั้น และถูกอัลเฟรด คอบบัน (Alfred Coban) จอร์จ เทย์เลอร์ (George Taylor) และฟรองซัวส์ ฟูเรต์ (François Furet) ทำทาบแต่ในไม่ช้านัก บรรดามาร์กซิสต์ผู้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเข้าขั้นกลียุคในประวัติศาสตร์ยุคใหม่และการปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้หันเหความสนใจจากกระบวนการทางสังคมที่ขาดเอกลักษณ์ไม่เป็นที่รู้จัก ไปสู่รูปแบบของความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นในสังคมในความรู้สึกสำนึกของบรรดาผู้มีประสบการณ์พบความเปลี่ยนแปลง มาร์กซ์ไม่ประสบความสำเร็จในการเขียนประวัติศาสตร์ชนระดับต่ำ (A history from below) แต่เองเกิลส์เขียนประวัติศาสตร์ระดับต่ำใกล้ความสำเร็จมากกว่าในผลงานของเขาเรื่อง **Condition of the Working Class in England** และเรื่อง **Peasant War in Germany** หนังสือของมาร์กซ์เรื่อง **The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte** ได้แสดงความก้าวหน้าเลย “Communist Manifesto” ไปอีกก้าวหนึ่ง ไปสู่การตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างแบ่งแยกให้เห็นความแตกต่าง ใน ค.ศ. 1852 เมื่อมาร์กซ์เขียนเรื่อง **The Eighteenth Brumaire** เขาจำเป็นต้องรวมขอมกับคำทำนายล่วงหน้าที่เขาทำเองเกิลส์ได้ร่วมกันแสดงไว้ในเดือนมกราคม ใน ค.ศ. 1848 ในคำแถลงการณ์ “Communist Manifesto” ในคำแถลงการณ์นั้น พวกเขาได้มองเห็นล่วงหน้าอย่างถูกต้องว่า บรรดาการปฏิวัติเหล่านั้นใกล้จะอุบัติขึ้น แต่พวกเขาทำนายทายทักไม่ถูกต้องที่ว่า การปฏิวัติเหล่านั้นซึ่งพวกเขาถือว่าโดยลักษณะแล้ว เป็นการปฏิวัติของชนชั้นกลางนั้น ไม่เพียงแต่จะประสบความสำเร็จเท่านั้น หากแต่อย่างน้อยที่สุด จะมีการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพติดตามมาในเยอรมนีด้วย วิถีทางแห่งการปฏิวัติที่มาร์กซ์แสดงไว้ใน **The Eighteenth Brumaire** ในฝรั่งเศส และเขาและเองเกิลส์แสดงไว้ในหนังสือ **Revolution and Counterrevolution in Germany** ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ทั้งสองคนทำนายผิด เพื่อเป็นการอธิบายความล้มเหลวของการปฏิวัติในฝรั่งเศสและการที่ลูยส์ โบนาปาร์ต (Louis Bonaparte) ได้เสด็จขึ้นครองราชย์ บัดนี้ มาร์กซ์ได้เสนอภาพหนึ่งของสังคมสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อนมากกว่าสังคมแบบที่เขาและเองเกิลส์เคยเสนอไว้ในคำแถลงการณ์ “Communist Manifesto” เป็นสังคมที่รับรองการแบ่งแยกอย่างแหลมคมทางสังคมและการเมืองภายในชนชั้นกลาง และเป็นสังคมที่รับรองบทบาทของพลังกลุ่มต่าง ๆ ที่มีได้เป็นพลังเศรษฐกิจ ทว่าแสดงบทบาทในด้าน

ความสำนึกทางการเมืองและพฤติกรรม เช่น กลุ่มพลังแสดงบทบาทในรูปแบบของความทรงจำด้วยความรักชาติและสัญลักษณ์ความรักชาติ แม้มาร์กซ์จะได้แย้งว่า บรรดาเหตุการณ์ทางการเมืองควรจะเป็นที่เข้าใจกันโดยเห็นเป็นเรื่องผลประโยชน์ของชนชั้นขัดแย้งกันเท่านั้น เขาได้สร้างสรรค์เรื่องเล่าเรื่องบรรยาย โดยบรรดาสมาชิกของเหล่าชนชั้นคือ สาธารณชน (the broad public) ถูกทอดทิ้งตัดออกและบรรดาบุคคลทางการเมือง (Political personages) คือ ศูนย์กลางบนเวทีตามแบบอย่างเก่าของประวัติศาสตร์การเมือง ผู้ใช้แรงงานไม่มีปรากฏอย่างน่าประหลาด สำหรับชาวนา มาร์กซ์เห็นเป็นกลุ่มที่ไม่มีปากไม่มีเสียง อดทนและอดกลั้นสยบยอม ในเส้นทางโคจรของการปฏิวัติ ชาวนาย่อมเป็นกลุ่มผู้คนประจวบเหมาะอัดอยู่ในถุง (“Sachful of potatoes”) และในทางตรงกันข้ามกับหนังสือของจูลส์ มิเชอเลต์เรื่อง **History of the French Revolution** ไม่มีปรากฏผู้หญิงเลย ยิ่งกว่านั้น มาร์กซ์มีแต่ความรู้สึกดูแลคนต่อคนต่ำช้าที่ถูกเหยียบย่ำ คนจรจัด คนขี้ยาและคนขี้คุก เขาจับเหมารวมเป็นพวกชนชั้นกรรมาชีพชั้นต่ำสุด (Lumpenproletariat) ขาดทั้งวินัยและจรรยาบรรณที่มาร์กซ์ถือว่าชนชั้นผู้ใช้แรงงานต้องมี

ในทางตรงกันข้าม การศึกษาของบรรดามาร์กซิสต์อังกฤษและฝรั่งเศสที่เป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจถึงขั้นกลียุคในยุโรปในยุคกลางและยุคใหม่นั้น เริ่มให้ความสำคัญแก่บทบาทมนุษย์ในประวัติศาสตร์ จอร์จส์ เลอแพร์วี่ได้รูดทางไว้ในหนังสือ **The Great Fear of 1789 : Rural Panic in Revolutionary France** ในหนังสือเล่มนี้ เขาตรวจสอบความตื่นตระหนกในชนบทที่นำไปสู่การลุกฮือของชาวนาในฤดูร้อนปี 1789 โรนัลด์ ฮิลตัน (Ronald Hilton) ก็ตรวจสอบทำนองนี้ต่อการลุกฮือของชาวนาในอังกฤษในยุคกลาง คริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill) ตรวจสอบบรรดาชนชั้นต่ำในการปฏิวัติของอังกฤษในศตวรรษที่ 17 และนักกิจกรรม (Activists) ชาวแอฟริกา-อเมริกันคือ คับเบ็ลยู. อี. บี. ดูบัว (W. E. B. Du Bois) ตรวจสอบประชากรผิวดำในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกาในสมัยฟื้นฟูบูรณะภายหลังสงครามกลางเมือง จอร์จ รูเด (George Rudé) และริชาร์ด คอบบ์ (Richard Cobb) ไปสืบค้นหาเอกสารของตำรวจเพื่อตรวจสอบว่า ใครก่อการจัดตั้งฝูงชนเพื่อปฏิวัติ ในการวิเคราะห์เหตุร้ายในอังกฤษและฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 รูเดเห็นว่า ราคาตินค้ามีบทบาทสำคัญ แต่ในความเรียงคลาสสิกเรื่อง “The Moral Economy of the English Crowd

in the Eighteenth-Century” อี. พี. ทอมป์สัน (E. P. Thompson) ได้ย้ายหน้กบทบาทของปัจเจกอื่น ๆ ที่มีใช้ปัจเจกเศรษฐกิจ เช่น ปัจเจกความคิดว่าด้วยราคาที่เป็นธรรม (A just price) ซึ่งเป็นความคิดมาจากความคิดเดิมก่อนสมัยทุนนิยมคือ ความคิดเห็นว่าด้วยความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ (Conceptions of economic justice) ความขัดแย้งระหว่างค่านิยมเดิมทางวัฒนธรรมของบรรดาชนชั้นต่ำ กับเศรษฐกิจทุนนิยมและรัฐราชการ (Bureaucratic state) ที่กำลังปรากฏออกมานั้น เป็นสารัตถะหรือแก่นเรื่องของหนังสือของเอริก ฮอบส์บาว (Eric Hobsbawm) เรื่อง **Primitive Rebels** และหนังสือของเขาและรูค เรื่อง **Captain Swing** การศึกษาเหล่านี้คล้ายคลึงกับการศึกษาแบบสาย **Annales** ความคล้ายคลึงกันนี้โดดเด่นมากที่ล้วนเลือกที่จะศึกษาโลกก่อนยุคใหม่มากกว่า ยกเว้นบรรดางานเขียนยิ่งใหญ่ที่เป็นงานประเภทสังเคราะห์ของฮอบส์บาว ชื่อเรื่องเหล่านี้ขยายโลกออกไป จากการปฏิวัติฝรั่งเศส ไปสู่การล้มครืนของลัทธิคอมมิวนิสต์ ผลงานเหล่านี้มุ่งหมายไปที่แนวทางยิ่งใหญ่ของการพัฒนาซึ่งสร้างโลกยุคใหม่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาและถือว่า วัฒนธรรมประชาชน (Popular culture) มีบทบาททรง

ผลงานประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในความเคลื่อนไหวนี้มุ่งสู่ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์ที่ย้ายบทบาทของวัฒนธรรมประชาชน คือ ผลงานของอี. พี. ทอมป์สันเรื่อง **The Making of the English Working Class** (1963) ชื่อเรื่องอ้างหลักการพื้นฐาน (Thesis) ของทอมป์สันว่า “ชนชั้นผู้ใช้แรงงานมิได้เป็นใหญ่ขึ้นมาเหมือนอาทิตยอุทัยตามกำหนดเวลา ชนชั้นนี้มีปรากฏในปัจจุบันด้วยการกระทำของตนเอง” ในหนังสือนี้และข้อความด้านทฤษฎีของเขาในเวลาต่อมา เขาตั้งประเด็นไว้กับความเชื่อเด็ดเดี่ยวมั่นคงแบบมาร์กซิสต์และความเชื่อแบบมาร์กซิสต์ที่มีผู้ปกป้องให้คือ นักนิยมโครงสร้าง (Structuralists) อาทิเช่น นักปรัชญาฝรั่งเศส โดยเฉพาะเป็นพิเศษคือ ลุยส์ อัลตือแวย์ร์ (Louis Althusser) ผู้ย้ายนักด้านลักษณะวิทยาศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์สำหรับทอมป์สันแล้ว งานเขียนของมาร์กซ์มิใช่เครื่องชี้ขาดเป็นยุติสำหรับความคิดเห็นแบบมาร์กซ์ในกลางศตวรรษที่ 20 เขาจึงแยกแยะ “ระหว่างลัทธิมาร์กซ์ที่เป็นลัทธิมีบทสรุปยุติแล้วกับประเพณี (Tradition) ที่ก่อเกิดมาจากคาร์ล มาร์กซ์เอง เป็นประเพณีนิยมสอบสวนและวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผย ลัทธิมาร์กซ์อยู่ในแวดวงประเพณีนิยมของทฤษฎี ส่วนประเพณีนิยมมาร์กซิสต์เป็นประเพณีนิยมของเหตุผลที่แข็งขัน (active reason)” ซึ่งปลดแอกตนเองจาก “ความคิดทั่วไปเป็นหลักวิชาการว่า ปัญหาของยุคสมัยและ

ประสบการณ์ของศตวรรษจะกลับกลายเป็นที่เข้าใจได้โดยการพินิจพิเคราะห์ด้วยทเนื้อเรื่อง (Text) ที่พิมพ์เมื่อ 120 ปีมาแล้ว” ทอมป์สันได้คัดแปลงความคิดเรื่องชนชั้นและความคิดทั่วไปที่ว่า “ประสบการณ์ของชนชั้นโดยทั่วไปแล้วย่อมถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ทางการผลิต (Productive relations) มนุษย์ย่อมเกิดมาอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์นั้น หรือเข้าไปสู่ความสัมพันธ์โดยมิได้สมัครใจ” แต่ต้องไม่เห็นว่าเป็นโครงสร้างหรือเป็นการแบ่งประเภทลำดับชั้น หากแต่ต้องมองว่าชนชั้นเป็นบางสิ่งบางอย่างซึ่งเกิดขึ้นแท้จริง และสามารถถูกแสดงเปิดเผยออกมาว่าเกิดขึ้นแล้วในสัมพันธภาพของมนุษย์” “ความสำนึกรู้ตัวในชนชั้น [ก็คือว่า ความสำนึกรู้ตัว] ในความสำนึกรู้ตัวในชนชั้นนั้น ประสบการณ์ทั้งหลายนั้นถูกจัดการควบคุมตามความหมายทางวัฒนธรรม : รวมตัวเป็นรูปเป็นร่างคือ ประเพณีนิยม ระบบค่านิยม (Value-systems) ความคิดและรูปแบบสถาบัน” ดังนั้น ทอมป์สันปฏิเสธความคิดเรื่องชนชั้นผู้ใช้งาน “อย่างแบบธรรมดาแบบเดิม” (“prototypical” working class) ผู้ปรากฏภายในปริบท (ท้องเรื่อง) ประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ การเน้นหนักวัฒนธรรมหมายถึงการหันเหออกจากวิธีการวิทยาศาสตร์ที่ถือว่ามนุษย์สัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ที่ศึกษาได้โดยปราศจากอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวข้อง (Objective human relations) ไปสู่แนวทางสู่การศึกษาให้เข้าใจองค์ประกอบคุณภาพของวัฒนธรรม ทอมป์สันจึงต้องอาศัยวรรณคดี ศิลป คติชนวิทยา (Folklore)¹ และลัทธินิยมสัญลักษณ์ (Symbolism)²

อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบหลักของลัทธิมาร์กซ์ที่ถูกต้องเป็นที่นับถือได้อยู่รอดปลอดภัยในแนวทางสู่การศึกษาแบบทอมป์สัน ในการศึกษาของเขาซึ่งมีขอบเขตจำกัดอยู่ที่

¹ Folklore “(1) วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ที่มีได้จับบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ด้านความเชื่อถือนิทานท้องถิ่น คำเล่าขานมาแต่เดิม จารีตประเพณี เป็นต้น (2) การศึกษาและการสอบสวนวัฒนธรรมเก่าแก่ด้านต่าง ๆ ตามวิธีการวิทยาศาสตร์” ดู Webster’s, s.v. “folklore.”

² Symbolism “(1) การแสดงความหมายของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านศิลปหรือวรรณคดี (2) ระบบสัญลักษณ์ (3) การแสดงความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ (4) ทฤษฎีหรือหลักปฏิบัติของผู้นิยมใช้สัญลักษณ์ในศิลปหรือวรรณคดี” ดู Webster’s, s.v. “symbolism.”

อังกฤษ เขาปกป้องความคิดเห็นที่ว่า มีชนชั้นผู้ใช้แรงงานเพียงหนึ่งชนชั้น เขาต่อต้านความคิดเรื่องประชากรผู้ใช้แรงงานมีความหลากหลายมากกว่านั้นมากโดยเหตุประเพณีนิยมทางด้านชาติพันธุ์ ทางศาสนาและหัตถกรรมมีความแตกต่างอย่างเด่นชัด ทอมป์สันก็เหมือนมาร์กซ์ที่เห็นชนชั้นผู้ใช้แรงงานเป็นแรงงานสูงส่งดีเลิศ (An aristocracy of labor) บรรดานักคิดคนสำคัญอาทิ เพนนี (Paine) คอบเบต (Cobbett) และ โอเวน (Owen) สมาคมผู้สื่อข่าวลอนดอน (The London Corresponding Society) และประเพณีนิยมทางการเมืองของลัทธินิยมรุนแรง (Radicalism) แบบอังกฤษ จึงล้วนแสดงบทบาทสำคัญในการสร้างชนชั้นผู้ใช้แรงงานให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา ในแง่นี้ **The Making of the English Working Class** เป็นประวัติศาสตร์ความคิดมากกว่าประวัติศาสตร์ประสบการณ์ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น (Class conflict) มีความสำคัญเป็นแกนกลางบนเวทีในหนังสือเล่มนี้ และแม้ว่า ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นประกอบด้วยองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ความขัดแย้งยังรากลึกในระบบเศรษฐกิจ ถ้ามิได้เป็นเช่นนั้น เครื่องเชื่อมกับลัทธิมาร์กซ์ก็จะบางมาก แต่มันก็ทำให้นักวิพากษ์วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตอย่างสมเหตุสมผลว่า รูปแบบอื่นของความขัดแย้งและการเอารัดเอาเปรียบเอาประโยชน์ (Exploitation) รวมทั้งรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางเพศ (Gender relations) ล้วนถูกละทิ้ง

ในแวดวงบรรดานักมาร์กซิสต์ แนวทางสู่การศึกษาประวัติศาสตร์แบบทอมป์สันถูกพิณพิเคราะห์อย่างวิพากษ์วิจารณ์จากทิศทางสองทิศทางที่แตกต่างกัน ในด้านหนึ่ง แนวทางสู่การศึกษาแบบทอมป์สันถูกวิพากษ์วิจารณ์จากมุมมองเบื่องลิกของลัทธิมาร์กซ์ที่นิยมโครงสร้าง (Structuralist Marxism) ของนักปรัชญาฝรั่งเศสนาม ลุยส์ อัลตือแซร์ (Louis Althusser) ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของลัทธิสังคมนิยม (Socialist humanism) ที่ก่อดผลสำเร็จแท้จริงที่สำคัญของมาร์กซ์คือ การวิเคราะห์รูปแบบ (Forms) แนวโน้ม (Tendencies) และกฎแห่งการผลิตตามแบบทุนนิยม (Capitalist modes of production) อีกด้านหนึ่ง นักมาร์กซิสต์เชิงวัฒนธรรม (Cultural Marxists) ได้แย้งว่า ทอมป์สันยังมีได้ปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระอย่างเพียงพอจากข้อสมมุติพื้นฐานอันเป็นที่ยอมรับกัน ข้อสมมุติที่นั่นย้าลักษณะทางวัตถุ (Objective aspects) ของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ แม้จนถึงถ้าเขาได้เห็นชนชั้นมีความหมายทางวัฒนธรรม ข้อสมมุติพื้นฐานก็ตั้งข้อกล่าวหาว่า วัฒนธรรมนี้ยังมีเป้าหมายอยู่ที่ชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

ในโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial working class) ในชนชั้นนั้น บรรดาผู้ที่ไม่ได้ถูกเชื่อมกับกระบวนการทำงานแบบอุตสาหกรรมย่อมมีบทบาทน้อย แม้ว่าทอมป์สันมีความกังวลที่จะช่วยเหลือโจแอนนา เซาท์คอต (Joanna Southcott) จากการที่ “อนุชนรุ่นต่อมายินยอมให้มาก” ในทำนองเดียวกัน โดยทั่วไปแล้ว ทอมป์สันละเลยผู้หญิง ผู้หญิงซึ่งถึงอย่างไร ในที่สุดแล้ว ก็มิได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตโดยตรงตามที่นักสังคมนิยมและผู้ที่มิได้เป็นนักสังคมนิยมเข้าใจเป็นธรรมดา

วารสาร **History Workshop** ได้ถูกสถาปนาขึ้นเป็น “วารสารของบรรดานักประวัติศาสตร์สังคมนิยม” ตามที่ชื่อรองระบุไว้ วารสารนี้ได้ถูกสถาปนาตามแนวทางสู่การศึกษาแบบทอมป์สันคือ การศึกษาประวัติศาสตร์แรงงาน แต่วารสารไปไกลกว่านั้น ตั้งแต่ ค.ศ. 1976 วารสารได้ถูกแปรเปลี่ยนรูปจนถึงปี 1995 เมื่อตัดชื่อรอง (แม้ใน ค.ศ. 1982 จะตัดแปลงชื่อรองเป็น “วารสารของนักประวัติศาสตร์สังคมนิยมและนักประวัติศาสตร์ศึกษาประวัติศาสตร์สตรี (Feminist historians)” การเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้แสดงหลักฐานทางเอกสารให้เห็นความเปลี่ยนแปลงโดยพื้นฐานที่ได้เกิดขึ้นในแนวทางแบบมาร์กซิสต์สู่การศึกษาประวัติศาสตร์ในอังกฤษและแห่งอื่น คำว่า “workshop” ได้ถูกจงใจเลือกใช้เพื่อแสดงให้เห็นว่า บรรดามาร์กซิสต์สนใจ “งาน” (work) และ “โรงงาน” (workshop) และคำ “workshop” ถูกจงใจเลือกเพื่อใช้สร้างประวัติศาสตร์ที่ถูกแต่งขึ้นร่วมกับบรรดานักประวัติศาสตร์ผู้มาจากโรงงาน ประวัติศาสตร์นี้ถูกกำหนดให้แต่งขึ้นตามหลักวิชาการประเพณีนิยมของลัทธิสังคมนิยมและลัทธินิยมรุนแรง (Radicalism) ประเพณีนิยมของหลักวิชาการนี้ย้อนกลับไปสู่แบบของแฮมมอนด์ส์ (the Hammonds) และเวบส์ (the Webbs) รวมทั้งบรรดาผู้แต่งของกลุ่มนักประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Party Historians’ Group) และได้รับ “แรงกระตุ้นมหาศาล” จากทอมป์สัน ประเพณีนิยมของหลักวิชาการนั้นยอมรับวารสาร **Past and Present** ว่าเป็น “วารสารประวัติศาสตร์ภาษาอังกฤษที่ดีที่สุด” กลุ่มนักประวัติศาสตร์ผู้มีทรศนะทางการเมืองเอียงซ้ายเด่นชัดเป็นผู้สถาปนา วารสารนั้นใน ค.ศ. 1952 ประเพณีนิยมของหลักวิชาการนั้นเริ่มเสริมวารสารนั้นด้วยผลงานและให้แนวทางใหม่แก่วารสารนั้น

สิ่งที่ทำให้วารสาร **History Workshop** แตกต่างชัดเจนจากวารสารประวัติศาสตร์อื่น มิได้อยู่ที่ความผูกพันทางลัทธิสังคมนิยม ดังที่ประมาณกึ่งหนึ่งของผู้เขียนบทความให้ **Past**

and Present ผูกพันกับลัทธิสังคมนิยม คณะบรรณาธิการกึ่งหนึ่งเคยเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ วารสาร **History Workshop** แตกต่างจากวารสารประวัติศาสตร์อื่น ๆ ตรงที่วารสารนี้ป่าวประกาศว่ามีเจตจำนงที่จะแยกออกมาจากขอบเขตของประวัติศาสตร์อาชีพ “เพื่อไปให้ถึงผู้อ่านและรับใช้ผู้อ่านหัวประชาธิปไตยในวงกว้าง มากกว่าจะไปให้ถึงและรับใช้แวดวงขุนนางวิชาการ (Academic peers) ซึ่งเป็นวงการแคบ ในระยะยาว วารสารบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างไม่สมบูรณ์มากเท่าที่นั้น วารสารฉบับแรกมีบทบรรณาธิการ เปิดวารสารเริ่มต้นด้วยคำประณามชาวเหยียดต่อกระบวนการสร้างการศึกษาประวัติศาสตร์ให้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการ เป็นอาชีพ กระบวนการนั้นได้ทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์กลายเป็นการศึกษาเรื่องราวอย่างแบ่งแยกเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อย ไม่ปะติดปะต่อกัน (Fragmentation) มากขึ้น มีความไม่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางการเมืองและสังคม ขาดความเป็นอิสระเป็นไทแก่ตัว โลกวิชาการมีเส้นทางวิชาการตีบตันในสังคมนิยม วารสารเองก็เป็นผลมาจากการร่วมกัน 10 ปี อย่างใกล้ชิดของบรรดานักประวัติศาสตร์หญิงชายผู้ชุมนุมรวมกันใน “โรงงาน” ที่วิทยาลัยรัสคินส์ (Ruskins) ที่ถือว่าเป็นวิทยาลัยแรงงาน (Labor college) ที่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (Oxford) ข้อสำคัญก็คือ คณะบรรณาธิการทำงานเป็นคณะร่วมกัน อันที่จริงก็ตัดสินใจร่วมกัน แม้ว่ากาเรท สเตดแมน โจนส์ (Gareth Stedman Jones) แรฟเฟิล ซามูเอล (Raphael Samuel) และทิม เมสัน (Tim Mason) จะโดดเด่น ได้สร้างผลงานสำคัญให้แก่แวดวงวิชาการประวัติศาสตร์สังคมนิยมมาแล้ว และบรรณาธิการและผู้เขียนบทความก็มีมากที่เป็นผู้หญิงแล้ว บทบรรณาธิการในฉบับแรกปฐมฤกษ์ผูกพันกับ “ประวัติศาสตร์สตรี” (“femimist history”) อยู่แล้ว บทบรรณาธิการได้ชี้ให้เห็นว่า ทั้งประวัติศาสตร์การเมืองที่ตั้งมั่นและประวัติศาสตร์แรงงานและประวัติศาสตร์สังคมนิยม ล้วนกำหนดขอบเขตประวัติศาสตร์อยู่ใน “คำนิยามต่อต้านสตรี” (“anti-feminist definition”) เพราะผู้หญิงโดยทั่วไปแล้วยังไม่ปรากฏเห็นในเรื่องราวประวัติศาสตร์ โดยเหตุที่ผู้หญิงไม่ปรากฏตัวตนในสาธารณสถานี่ทำงาน แม้แรงงานสตรีเป็น “ผู้ให้กำเนิดแรงงาน” เป็นแรงงานที่ประกอบกันขึ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกระบวนการทำงาน (Work process) ในเศรษฐกิจทุนนิยม

การให้ความสำคัญแก่บทบาทสตรีเป็นการขยายขอบเขตของวารสารให้กว้างขวางมากขึ้น และเป็นการสำรวจแนวทางสู่การศึกษาที่เน้นวิธีวิทยาใหม่ เริ่มต้นด้วยการที่วารสาร

History Workshop ผูกพันอยู่กับความคิดของวารสารเรื่องประวัติศาสตร์สังคม ประวัติศาสตร์สังคมเองถูกเชื่อมโยงกับ “ประวัติศาสตร์แรงงาน” ในสังคมอุตสาหกรรมทุนนิยม (An industrial capitalist society) แม้ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์จะเริ่มหันไปสู่วัฒนธรรม แต่บรรดาบรรณาธิการผูกพันตามครรลองแบบทอมป์สันอยู่กับความคิดเห็นตั้งมั่นของมาร์กซ์ที่ว่าด้วยกระบวนการทางประวัติศาสตร์ (เหตุการณ์ดำเนินไปเป็นกระบวนการ) บรรดาบรรณาธิการเกาะติดอยู่กับอันตวิทยา (Teleology)^{*} ที่เห็นประวัติศาสตร์กำลังแปรเปลี่ยนรูปตามขั้นตอนจากลัทธิศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) ไปสู่ลัทธิทุนนิยม ไปสู่ชัยชนะของลัทธิทุนนิยม ในสังคมของระบอบสังคมนิยม (Socialist society) ความคิดเช่นนั้นปรากฏในบทความแรกของวารสาร เป็นบทความของโรนัลด์ ฮิลตัน (Ronald Hilton) เรื่อง “Feudalism and the Origins of Capitalism” ตามวารสารนี้ สังคมยุคใหม่มีลักษณะเป็นสังคมที่มีการผลิตเป็นอุตสาหกรรมภายใต้ลัทธิประเพณีทุนนิยม และเป็นสังคมที่ชนชั้นผู้ใช้แรงงานผู้มีความสำคัญในความเป็นชนชั้นของตน มีความสนใจในวิธีการที่ผู้ใช้แรงงานมีประสบการณ์ทำงานภายใต้สภาพการณ์นั้น แต่ผู้ใช้แรงงานเกือบทั้งหมดเป็นผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมในอังกฤษในศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ประสบการณ์ของผู้หญิงก็มีปรากฏด้วยในท้องเรื่อง อย่างไรก็ตาม ไม่นานนัก ราฟเฟิล ซามูเอล (Raphael Samuel) หนึ่งในบรรดาบรรณาธิการเริ่มตั้งคำถามเรื่องเอกลักษณ์ของลัทธิทุนนิยมอุตสาหกรรมและลัทธิทุนนิยมและเริ่มยอมรับทั้งบทบาทใหญ่ของแรงงานประเภทมิใช่เครื่องจักรกลและหัตถกรรมดั้งเดิมในเศรษฐกิจทุนนิยมของศตวรรษที่ 19 และบทบาทของลัทธิทุนนิยมในเศรษฐกิจภาคที่มีไม่ใช่อุตสาหกรรม (Nonindustrial sectors) ที่เป็นหลักคือ เกษตรกรรม

ในบทบรรณาธิการของบทความ “10 Years After” (1985) ที่ราฟเฟิล ซามูเอลและกาเรท สเตดแมน (Gareth Stedman) ได้ลงนามไว้ บรรณาธิการทั้งหลายของวารสาร **History Workshop** ได้ยอมรับความผิดพลาดในการใช้ดุลพินิจ โดยเขียนไว้ว่า “ศูนย์กลางที่ไม่ได้พูดออกมาของ

^{*} Teleology : “ทรรศนะที่ถือว่า การเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งปวง มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอนอยู่ จุดหมายปลายทางนี้เป็นตัวกำหนดความเป็นไปของสิ่งแต่ละสิ่ง จึงเท่ากับว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นอธิบายโดยการอ้างถึงอนาคต” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้อำนาจ “teleology.”

ความสนใจของเราคือ ชนชั้นผู้ใช้แรงงานอุตสาหกรรมและความทะเยอทะยานสุดขั้วของเรา (ดังปรากฏในคำแถลงการณ์ดั้งเดิม, manifesto) คือ การศึกษาลัทธิทุนนิยมในฐานะที่เป็น ‘แบบของการผลิต’ (‘mode of production’)” พวกเขาได้เสริมอีกว่า “ลัทธินิยมสตรีได้ใส่อันติวิทยาไว้ในคำถาม อันติวิทยากลับกลายเป็นปัญหา เพราะอันติวิทยาเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในลัทธิทุนนิยมซึ่งปรากฏมากขึ้น ๆ ภายในทศวรรษต่อมาจาก ค.ศ. 1985 ความเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างได้แสดงให้เห็นปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นว่ามีความแตกต่างและสลับซับซ้อนมากกว่าที่สันนิษฐานมาก่อน โดยความเป็นจริงแล้ว เรื่องเกี่ยวกับสตรีในวารสารได้เปลี่ยนไปแล้ว จากตั้งแต่ระยะแรกคือ จากโรงงานอุตสาหกรรม ไปสู่เคหะสถานและแวดวงส่วนตัวและข้องเกี่ยวกับสนใจมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ การเอาประโยชน์จากสตรีปรากฏให้เห็น โดยทั่วไปกว้างขวางยิ่งขึ้นในท้องเรื่องที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย (Gender relations) มีการตรวจสอบกิจกรรมในเวลาว่าง หรือผู้หญิงไม่มีเวลาว่าง และตรวจสอบบทบาทของความรุนแรงในการกำหนดนิยามเอกลักษณ์ของบุรุษ

ใน ค.ศ. 1980 วารสารเริ่มต้นอุทิศเนื้อที่มากขึ้นให้แก่บทบาทของภาษา โดยถือเป็นปัจจัยองค์ประกอบในประสบการณ์ทางสังคม บรรดานักภาษาที่ยึดถือโครงสร้าง (Structural linguistics) ที่สำคัญคือ ลากอง (Lacan) ฟูโกต์และแควร์ริคา ล้วนแสดงความคิดและฐานะหัวรุนแรง สำหรับพวกเขาแล้ว “ไม่มีความเป็นจริงภายนอกที่จะให้ภาษาอ้างอิงได้ ดังนั้น จึงไม่มีความตั้งเครียดจากการถกเถียงแบบวิภาษวิธี” และไม่มีหลักการแห่งความเปลี่ยนแปลง” อย่าง

Dialectical “dialectic 1. วิภาษวิธี : (ญาณวิทยา) วิธีที่โสกราตีส (Socrates) ใช้ในการถกเถียง ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ

(1) ทำตัวเป็นผู้ขอความรู้โดยตะล่อมถามให้คู่สนทนากำหนดข้อคิดหรือค่านิยมของตนให้ชัดเจน

(2) ซ้ำให้เห็นว่า จะต้องมียุทธูปบางอย่างเกิดจากค่านิยมดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงมิได้

(3) ซ้ำให้เห็นว่ายุทธูปตามข้อ 2 นั้น ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงหรือข้อแย้งกับสามัญสำนึกหรือขัดแย้งกับข้อความที่ยอมรับกันอยู่แต่ก่อน ดังนั้น ค่านิยมของผู้สนทนาข้อ 1 จึงผิด หากคู่สนทนายังไม่เห็นด้วย โสกราตีสก็จะดำเนินวิธีการของตนโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 มาใหม่จนครบวงจรเช่นนี้เรื่อย ๆ ไป จนกว่าจะเลิกวาทกันไป” ดู พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา, ภายใต้นาม “dialectic.”

ใครก็ตาม บรรดาบรรณาธิการปฏิเสธความคิดเช่นนั้นโดยอ้างว่า “ภาษาของลัทธิสังคมนิยม... เกิดก่อน มาก่อนความเคลื่อนไหวของสังคมนิยมจะปรากฏ” ภาษาของลัทธิสังคมนิยม โดยเนื้อแท้แล้วมีคุณูปการต่อการก่อเกิดความเคลื่อนไหวนั้นให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้น แต่ภาษา “มิได้ดำรงคงอยู่ในแวดวงโครงสร้างประโยค (Syntactically structured realm)” ดังที่นักโครงสร้างภาษาได้เขียนกราน ปีแอร์ อาชาร์ด์ (Pierre Achard) ได้แย้งไว้ใน “History and the Politics of Language in France” ว่า ภาษา “ไม่มากไม่น้อยเป็นสถานที่ต่อเนื่องของการต่อสู้ทางการเมืองและอุดมการณ์” เมื่อมองภาษาจากมุมมองเบื้องต้นของมานุษยวิทยา มอริซ โกเดลิเยร์ (Maurice Godelier) ได้กล่าวไว้ว่า “ความหมายของมัน [ภาษา] ไม่เคยถูกตกแต่งโดยเฉพาะไว้ในระบบภาษาหรือตัวบทเนื้อเรื่อง [texts] แต่ความหมายของภาษาเคยเป็นไปตามปัจจัยความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการแรงงาน (Labor process) ในระบบเครือญาติ (Kin system) ในการลำดับชั้นสถานภาพ และในรูปแบบสัญลักษณ์และรูปแบบวัตถุ (Material forms) รวมกันของสังคม” ยิ่งกว่านั้น วารสารเห็นพ้องต้องกันกับบรรดานักทฤษฎีนักนิยมนสตรีว่า เพศ (Gender) มิได้เป็นสิ่งที่ธรรมชาติให้มา หากแต่เป็นสิ่งที่วัฒนธรรมสร้างขึ้นฝังอยู่ในภาษา ในขณะที่เดียวกัน วารสารและนักนิยมนสตรีก็เห็นภาษาโดยตัวมันเองก็สะท้อนสังคมและกระทำตนเหนือสังคม เป้าหมายของวารสารยังคงเป็นยุโรปและอเมริกาเหนือที่ล้วนพัฒนาอุตสาหกรรม จนถึงทศวรรษที่ 1990 โลกอื่นที่มีใช้ตะวันตกปรากฏเป็นเงาไกล ๆ ทั่วไปภายใต้ฉายาลัทธิจักรวรรดินิยมที่แผ่ออกไปในวารสารในระยะเริ่มแรก บัดนี้ ในบทความของทศวรรษที่ 1990 มีความสนใจมากเป็นการส่วนตัวในละตินอเมริกา แอฟริกาและชนพื้นเมืองออสเตรเลีย

ลัทธินิยมแทตเชอร์ (Thatcherism, ลัทธินิยมท่านผู้หญิงมาร์กาเร็ต แทตเชอร์, Margeret Thatcher อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษในระหว่าง ค.ศ. 1979-1990 และการทลายล้มครืนของระบบสังคมนิยมแบบสหภาพโซเวียตและระบบสังคมนิยมแบบยุโรปตะวันออก แม้จะปฏิเสธลัทธินิยมเลนินแล้วก็ตาม ได้สั่นสะเทือนความคิดของลัทธิมาร์กซ์ของบรรดาบรรณาธิการของวารสาร **History Workshop** อย่างกล้าลึก ใน ค.ศ. 1985 พวกเขาได้ยอมรับเรียบร้อยมาแล้วว่า “การดำรงคงอยู่ของความเคลื่อนไหวของผู้ใช้แรงงานในฐานะที่เป็นความแน่นอนที่ขึงแท้ทางธรณีวิทยาของภูมิภาค” นั้น ถือเป็นข้อสมมุติหนึ่งในบรรดาข้อสมมุติพื้นฐานของวารสารเมื่อแรกสถาปนา การดำรงคงอยู่เช่นนั้น “ไม่สามารถจะถูกละลายได้อีกต่อไป” ด้วยความ

เจ็บปวด พวกเขารับรอง “การตัดขาดของความคิดแบบลัทธิสังคมนิยมจากความคิดเห็นใดก็ตามที่คิดว่าด้วยเจตนาธรรมณ์ของประชาชน (Popular will)” ใน ค.ศ. 1995 พวกเขาได้เลิกใช้ชื่อรอง “a journal of socialist and feminist historians” (วารสารของนักประวัติศาสตร์สังคมนิยมและสตรีนิยม) อย่างเงียบ ๆ พวกเขาได้หมายเหตุไว้ว่า “ในสภาพการณ์ทางการเมืองที่เราทำงานอยู่นั้น สภาพการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เกือบจะจำไม่ได้ใน 24 ปีตั้งแต่ [ใน ค.ศ. 1981] เราได้แก้ไขหัวเสาเรือ (mast-head)” หมายเหตุนี้หมายรวมถึง “บรรดานักประวัติศาสตร์สตรีนิยม” สภาพการณ์ที่บรรดานักประวัติศาสตร์หัวรุนแรงเคยอาศัยให้สามารถพิสูจน์ตนเองเป็นมาร์กซิสต์นั้น ไม่มีปรากฏอีกต่อไป การทำลายของโลกร่วมสมัย อาทิ การทำลายทางสภาพสิ่งแวดล้อม ทางชาติพันธุ์ ทางเพศ ล้วนกลับกลายเป็นการทำลายที่สลับซับซ้อน จนความหมายคำ “นักสังคมนิยม” (“socialist”) และ “นักสตรีนิยม” (“feminist”) พร้อมความหมายเดียวกันนั้น ไม่เป็นการเพียงพออีกต่อไป

วารสารได้สืบต่อในด้านจุดประสงค์ที่จะแผ่ขยายพรมแดนหลักวิชาการ (Disciplinary boundaries) แต่วารสารสำคัญอื่น ๆ ก็เป็นไปในทำนองนั้นด้วย ที่น่าจดจำที่สุดคือ วารสาร **Annales, Past and Present, Quaderni Storici** และ **Journal of Interdisciplinary History** การที่จะเชื่อมช่องว่างระหว่างบรรดานักประวัติศาสตร์อาชีพ (Professional historians) กับบรรดาผู้ที่มีได้เป็นนักวิชาการ (Nonacademics) นั้น ไม่สำเร็จมากนัก เมื่อถึงกลางทศวรรษที่ 1990 บรรดาผู้เขียนบทความประจำมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัย วารสารยังมีความศรัทธาเดิมและจุดประสงค์เดิมอะไรเหลืออยู่อีก? ทั้งอันติวิทยาแบบมาร์กซิสต์และความคิดเห็นว่าด้วยชนชั้นซึ่งเป็นความคิดเห็นพื้นฐานที่ทำให้เข้าใจสังคมและหลักปฏิบัติทางการเมือง สันตะเทือนอย่างแก้ไขให้คงคืบมิได้ อย่างไรก็ตาม ความผูกพันกับประวัติศาสตร์ที่ใกล้ชิดและเข้าใจได้สำหรับหญิงชายสามัญยังคงมีอยู่ ดูเหมือนจะขัดแย้งแต่ก็ไม่ขัดแย้งนัก เมื่อวารสารเป็นไทจากข้อสมมุติพื้นฐานแบบมาร์กซิสต์ วารสารสามารถที่จะเข้าใจประสบการณ์ของสามัญชนได้ชัดยิ่งขึ้นกว่าที่เคยเข้าใจใกล้ชิดชนชั้นผู้ใช้แรงงานเพื่อเข้าใจการงานและชนชั้นนั้น อันเป็นความเข้าใจแบบมาร์กซิสต์ ท้ายที่สุด วารสารยังคงรักษาการวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของลัทธิมาร์กซ์ การอุทิศให้แก่การเผชิญรูปแบบทั้งปวงของการเอาประโยชน์และการครอบงำซึ่งฝังแน่นอยู่ในสังคม แต่วารสารไม่เหมือนลัทธิมาร์กซ์ที่ตั้งมั่นเป็นที่ยอมรับ ตรงที่

วารสารไม่สืบหาสิ่งเหล่านั้นในขั้นต้นในกรอบโครงสร้างสถาบันของเศรษฐกิจและรัฐอีกต่อไป หากแต่สืบหาสิ่งเหล่านั้นในแง่มุมด้านต่าง ๆ ของชีวิต รวมทั้งในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ (Relation of the sexes)

ฐานะของวารสาร **History Workshop** ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของอดีตสองทศวรรษไม่ควรถูกกล่าวถึงอย่างเกินจริง วารสารนี้เป็นหนึ่งในบรรดาวารสารระหว่างประเทศที่มีทิศทางเดียวกัน วารสาร **History Workshop** เป็นนิตยคุณวารสาร **Past and Present** แต่ตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว วารสารนี้มุ่งไปสู่ทิศทางของประวัติศาสตร์ประชาชน (Popular History) และวัฒนธรรม และพยายามที่จะหาสามัญชนเข้าร่วมทำงาน แม้ประสบความสำเร็จอย่างจำกัดก็ตาม วารสาร ในฐานะที่เป็นความเคลื่อนไหว มันถูกจำกัดขอบเขตทุกหนแห่งอื่น โดยเฉพาะในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและในสวีเดน วารสารอื่นก็แสดงความสนใจแบบเดียวกัน อาทิ **Social History** ในอังกฤษ **Journal of Social History** และ **Radical History Review** ในสหรัฐอเมริกา และวารสาร **Quaderni Storici** ในอิตาลีที่เคลื่อนไหวออกห่างจากเป้าหมายสถาบันไปสู่เป้าหมายใหม่ซึ่งเป็นศูนย์กลางของความสนใจของประวัติศาสตร์คือ ประสพการณ์พื้นฐานของประชากรส่วนใหญ่ในวงกว้าง วารสาร **Historische Anthropologie** สถาปนาใน ค.ศ. 1993 ในเยอรมนีและออสเตรีย และ **Odysseus** สถาปนาในมอสโกใน ค.ศ. 1991 เป็นวารสารล่าสุดที่สุดที่เข้าร่วมความเพียรพยายามนั้น